

Nelegální komunikace ve škole

Eva Hofírková, DiS.

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva Hofírková, DiS.**
Osobní číslo: **H128306**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Nelegální komunikace ve škole**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů.

Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na obecnou komunikaci;**
- na komunikaci ve škole;**
- na nelegální komunikaci ve škole.**

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KŘIVOHLAVÝ, J., MAREŠ, J. Komunikace ve škole. Brno: UM, 1995.

MAŇÁK, J. Nárys didaktiky. Brno: PdF MU, 2003.

MOJŽÍŠEK, L. Základy pedagogické diagnostiky. Praha: SPN, 1986.

NAVRÁTIL, S., KLIMEŠEK, K, FLEISCHMANN, O. Komunikace v pedagogických situacích. Ústí nad Labem: UJEP, 1992.

PRŮCHA, J. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 1995. 292 s.

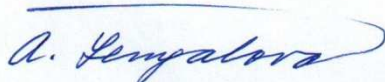
Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňovaná během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.**
Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce: **15. prosince 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

Ve Zlíně dne 15. prosince 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 22. 04. 2015

EVA HOFÍRKOVÁ
.....
Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská závěrečná práce „Nelegální komunikace ve škole“ pojednává o školním podvádění žáků druhého stupně základní školy, a to přesněji v sedmých a devátých třídách. Práce se konkrétně zabývá charakteristikou vývojového období, kognitivním a morálním vývojem, komunikací, různými druhy nelegální komunikace a únikovými technikami žáků. Součástí bakalářské závěrečné práce je kvantitativní výzkum, který je podložen dotazníkovým šetřením na druhém stupni základní školy v Brně.

Klíčová slova:

Základní škola, druhý stupeň základní školy, žák základní školy, komunikace, nelegální komunikace, vývojové období, pedagog

ABSTRACT

This Bachelor Thesis called "Illegal Communication at School" is concerned with cheating of pupils of the upper stage of elementary schools, namely in seventh and ninth grades. The thesis deals particularly with characteristics of development period, cognitive and moral development, communication, various types of illegal communication and evasive techniques of pupils. Quantitative research is a part of this bachelor thesis and it is based on a questionnaire which pupils at the upper stage of an elementary school in Brno answered.

Keywords:

Elementary school, upper stage of elementary school, elementary school pupil, communication, illegal communication, development period, teacher

Poděkování

Velmi děkuji doc. PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D, za jeho laskavý přístup, trpělivost a za cenné a odborné rady, které mi poskytl během zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat své rodině za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce a které si nesmírně vážím.

Motto

„S pomocí knih se mnozí stávají učenými i mimo školu. Bez knih pak nebývá učený nikdo ani ve škole“.

Jan Amos Komenský, Velká didaktika

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Eva Hoffrková, DiS.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 ŽÁCI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	10
1.1 VÝVOJOVÉ OBDOBÍ A JEHO CHARAKTERISTIKA	10
1.2 KOGNITIVNÍ VÝVOJ	11
1.3 MORÁLNÍ VÝVOJ	12
2 KOMUNIKACE	14
2.1 KOMUNIKACE A JEJÍ TYPY	14
2.2 KOMUNIKACE VE ŠKOLE.....	15
2.3 KOMUNIKACE PEDAGOGICKÁ	16
3 NELEGÁLNÍ KOMUNIKACE	18
3.1 TRADIČNÍ A NETRADIČNÍ NELEGÁLNÍ KOMUNIKACE	18
3.2 TRADIČNÍ NELEGÁLNÍ KOMUNIKACE	19
3.3 NETRADIČNÍ NELEGÁLNÍ KOMUNIKACE.....	20
3.4 POSTUPY VEDOUcí K OMEZOVÁNÍ NELEGÁLNÍ KOMUNIKACE	22
3.5 ÚNIKOVÉ TECHNIKY ŽÁKŮ	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍLE PRÁCE	30
4.1 CÍLE VÝZKUMU	30
4.2 HYPOTÉZY A JEJICH STANOVENÍ.....	30
4.2.1 Formulace hypotéz	31
5 POPIS METOD A POUŽITÉ METODY	32
5.1 VÝZKUMNÝ SOUBOR	32
5.2 SBĚR DAT	33
6 VÝSLEDKY	34
6.1 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT Z DOTAZNÍKU	34
6.2 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ	52
7 ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54
SEZNAM ZKRATEK	56
SEZNAM GRAFŮ	57
SEZNAM TABULEK	58
SEZNAM PŘÍLOH	59

ÚVOD

Téma svojí bakalářské práce jsem si vybrala díky jeho atraktivitě a také vzhledem k tomu, že mne zajímalo, co žáky vede k opisování, napovídání, psaní taháků různými formami, ať již na starý dobrý papír, či formou novodobé technologie (chytré telefony, tablety). Je také určitě mnoho důvodů, proč si žáci takto chtějí ulehčit studium. Ponecháme-li stranou samotné dosažení lepší známky, může to být jejich snaha přiblížit se lepším studentům, zajistit si lepší společenské postavení ve třídě, zalíbit se učiteli nebo jen prosté zavděčení se vlastním rodičům. To vše dává podnět žákům k podstoupení takového rizika, jako je nelegální komunikace. Zajisté je jim také jasné, jaké mohou být následky jejich jednání, když je vyučující přistihne. Školy i pedagogové se samozřejmě snaží nelegální komunikaci předcházet a potírat ji. Otázkou tedy zůstává, co vede žáky k nelegální komunikaci, jak svoje chování vnímají a jaké používají techniky.

Ještě před samotným psaním bakalářské práce, jsem si o prázdninách udělala malý před-výzkum v rodinách svých známých. Dětem jsem předložila vyhotovený dotazník a sledovala jsem, zda pochopily otázky a byly na ně schopny odpovědět. Díky tomu jsem získala představu o vhodně zvolených otázkách a o tom, jestli se děti budou, nebo nebudou bránit zodpovězení některých mnou položených otázek.

Konečné dotazníky pro svoji bakalářskou práci jsem mohla rozdat na základní škole v Brně. Vzhledem k tomu, že jsem nemohla použít širší vzorek, například i na nějaké základní škole mimo Brno, nebude nejspíše můj výzkum reprezentativní. Avšak samotnou mne překvapila otevřenost žáků a jejich pečlivost při vyplnění dotazníků.

Bakalářskou práci jsem rozdělila na dvě hlavní části, a to část teoretickou a část praktickou.

Cílem teoretické části bakalářské práce je charakteristika žáků druhého stupně, samotné komunikace a charakteristika komunikace nelegální, její vymezení a způsoby.

Cílem praktické části je průzkum, který mapuje podoby nelegální komunikace na základní škole a zjišťuje rozdíly mezi aktéry z hlediska věku, pohlaví a celkový rozdíl mezi zkoumanými ročníky druhého stupně základní školy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŽÁCI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

V této kapitole se seznámíme s pojmem základní školy a jejími žáky. Rozebereme si podrobněji žáky druhého stupně, a pokusíme se charakterizovat jejich vývoj.

Pod pojmem základní škola si každý vybaví něco jiného. Příjemný či nepříjemný zážitek, hodného či přísného pedagoga, spolužáky, složitosti učiva nebo tajné čtení pod lavicí, či opisování při písemce. Abychom měli jednotný výklad k tomuto pojmu, použijeme popis z Pedagogického slovníku, kde je základní škola charakterizována jako určitý stupeň vzdělání, do kterého žáci nastupují většinou v šesti letech. V současné době je povinná školní docházka rozdělena na dva stupně, kde první stupeň je od 1. do 5. třídy a stupeň druhý od 6. do 9. třídy. Hlavním cílem základní školy je, aby si žáci co nejlépe osvojili znalosti tak, aby je mohli uplatňovat dále ve svém studiu na gymnáziích či středních školách různého zaměření.

Žákem je každý jedinec, který nastoupí do vzdělávacího procesu a je vyučován. Jeho rolí, kromě získání vzdělání, je i získání jeho určité představy o právech svých i ostatních jedinců, taktéž povinnostech a způsobech chování, které se od něj nadále budou očekávat. Nás budou v souvislosti s praktickou částí bakalářské práce zajímat žáci základní školy druhého stupně, a to zejména žáci sedmých a devátých tříd.

1.1 Vývojové období a jeho charakteristika

Není pochyb, že škola rozvíjí člověka - pro naše potřeby žáka - ve všech směrech a dovolili bychom si tvrdit, že je hned druhou nejdůležitější po rodině. Umožňuje žákovi kontakt s jeho vrstevníky a pomáhá mu navazovat přátelství na různých úrovních a tvořit si určitý vztah i s autoritami, jako jsou například ve škole pedagogové nebo někdo další z personálu.

Podle Piageta se žáci druhého stupně základní školy nacházejí ve vývojové etapě konkrétních operací (cca do 12 let) a etapy formálních operací (po 11 roce). Podle Freuda je toto období nazýváno cca od 12ti let jako genitální stadium a podle Eriksona jako vývojová etapa Iniciativy proti pocitům nejistoty o své roli mezi lidmi (dospívání) a Intimita proti pocitům izolace (mladá dospělost). (Čížková a kolektiv, 2008, str. 24 – 29)

V tomto životním období žáci nepřijímají společnost takovou, jaká je, ale snaží se ji určitým způsobem přetvořit tak, aby jim vyhovovala. „*Na toto období je tradičně pohlíženo jako na léta bouří a stresů, které provází přechod mezi dětstvím a dospělostí*“ (Čížková a kol., 2008, str. 101) V prostředí základní školy se to projevuje například srovnáváním školní úspěšnosti nebo neúspěšnosti. Na jejím základě může žák získat určité postavení mezi ostatními ve třídě, upevňuje svůj vliv a celkovou pozici. Pokud je až moc závislý na svých úspěších či neúspěších, tak jej to může, ať již pozitivně nebo negativně, ovlivnit i do budoucna.

1.2 Kognitivní vývoj

Kognitivním vývojem se myslí rozvoj poznávacích funkcí a jejich fází u lidí během jejich života. V námi zmiňovaném období žáka - prepubescenta (druhý stupeň základní školy) je velký rozkol v emocích. Dle Čížkové a kol. (2008, str. 103) je vnímání dokonalejší a přesnější, co se týče podnětů, nicméně vlivem rozkolísaných emocí se zvyšuje nepozornost. Také fantazie nabírá na obrátkách a projevuje se jako jakési denní snění. Žák se vnímá dokonalejší a šikovnější, než by ve skutečnosti mohl být. Velké změny je také možno vidět v myšlení. „*Začínají jeho kvantitativní a kvalitativní změny, začíná se projevovat narůstající počet úspěšně řešených problémů novým způsobem. Charakteristickým znakem je také počínající postupný přechod od konkrétních operací k formálním, tedy počátek abstraktního myšlení. Začíná se objevovat samostatnost v myšlení a kritičnost vůči dospělým v tom smyslu, že je zpochybňována jejich autorita.*“ (Čížková a kol., 2008, str. 103 – 104) V tomto bodě si dovolueme uvést, že může být jakési zesílení pocitu pro používání nelegální komunikace, tedy podvádění.

V pubertě se dle Čížkové a kol. (2008, str. 106 – 107) již u žáka rozvíjí mnohem více paměť logická a zkracuje se délka memorované látky. Logická paměť se však zatím rozvíjí víceméně na základě jeho oblíbených koníčků. Snáze si tedy zapamatuje a následně vybaví ty poznatky, které ho více zaujmou. Fantazie se projevuje více originálně, žák je schopen originálně řešit zadané úkoly, ale také si již dovede v denním snění živěji představit například ideální navázání kontaktu s druhým pohlavím. „*Ve vývoji myšlení se zdokonaluje schopnost abstrakce, usuzování hypotetické, deduktivní je na úrovni dospělých. Piaget nazývá toto období stadiem formálních operací, kdy dospívající dokáže myslet logicky o abstraktních pojmech a neustále si ověřuje stanovené hypotézy. Úroveň myšlení ovlivňuje*

pubescentovu snahu po sebezdokonalení, hnací silou může být snaha překonávat vědomosti dospělých.“ (Čížková a kol., 2008, str. 107) Podle žáka může být ono sebezdokonalení v tomto období možná právě v nelegální komunikaci. Protože byť i občasné podvádění jej může v jeho očích falešně dostat na úroveň znalostí dospělejšího jedince.

1.3 Morální vývoj

Morálním vývojem člověka se zabýval již Platón. Měl jasný názor na mravní vývoj člověka, na jeho ideální výchovu, která by ho měla provázet od narození až po skloněk života. Oproti kognitivnímu vývoji, kde jak jsme si uvedli, dochází k rozvoji poznávacích funkcí a jejich fázích v po sobě jdoucích etapách, se morální vývoj týká vyvíjení se svědomí a charakteru člověka v průběhu jeho celého života. Na jeho rozvoji se podílí typ osobnosti, věk daného člověka, rodina a později další druhy sociálního prostředí, jako jsou právě školní zařízení a jejich normy. Podle Piageta má morálka tři stadia, která souvisí s uvědomováním si pravidel (Heidbrink, 1997, str. 56 - 58):

„I. stadium Individuální rituály (motorická schémata)

II. stadium Pravidla jsou svatá a nedotknutelná (heteronomie)

III. stadium Autonomní chápání pravidel“

Nás bude v souvislosti s tématem zajímat stadium třetí - Autonomní chápání pravidel. Ve druhém stadiu je žák stále pod tlakem pravidel, která již kdysi kdosi stanovil a on se jimi, ač s pocitem jakési svévolnosti, plně řídí. Třetí stadium se od předchozího liší v tom, že dané pravidlo jím není vnímáno jako pevně stanovené, ale dá se na jeho plnění s autoritou společně dohodnout a vyjednat si je demokraticky.

Podle Vacka (2000, str. 72 - 73) je taktéž v období okolo dvanáctého roku viditelný přerod od autority k vlastnímu rozumovému náhledu na morálku. Autority, ve škole je to právě pedagog, mohou žáka ve vlastním náhledu na morálku popostrčit a zvýšit kvalitu jejího vnímání, nebo také tento vývoj opozdit, či dokonce zablokovat.

„V souvislosti s touto věkovou kategorií je třeba zdůraznit dva faktory :

1. úroveň procesu interiorizace norem – jedinec bude nejen spotřebitelem pravidel, ale také jejich spolutvůrcem. Má-li proces zvnitřnění proběhnout včetně norem

uplatňovaných ve škole a třídě, pak i tady by měla permanentně probíhat včasná a aktivní spoluúčasť žáků. Tak nebude tento svět pravidel a norem vnímán jako něco omezujícího.

2. zvýšený vliv vrstevnické skupiny na žáka – značně stoupá vliv tzv. pozitivně vztažené vrstevnické skupiny (dokonce nejen pozitivně) na hodnoty, postoje a názory jednotlivého dítěte. Sebelepší individuální působení bere často za své, převáží-li ve třídě nežádoucí normy“. (Vacek, 2000, str. 73 – 74)

Zde se tedy opět dostáváme k naší nelegální komunikaci. Může ji provádět jen jedinec, ale pokud bude k podvodnému jednání „stažen“ většinou, nemusí ani rozdíl mezi naučenými vědomostmi a vědomostmi získanými podvodně poznat. A právě pedagog by měl být tím ručitelem mravní výchovy, který, díky svým dovednostem a znalostem bude žáky v mravnosti dlouhodobě motivovat.

Myslíme si, že žák může být na jakkoli vysokém stupni morálního vývoje a sám přímo nepodvádí, může se přesto do určité formy nelegální komunikace zaplést. Vždyť i obyčejná výpomoc spolužákovi, který zrovna při zkoušení neví a nechá si napovědět je začátek „začarovaného kruhu poradím já – poradí on“.

2 KOMUNIKACE

Pod pojmem komunikace si asi většina představí mluvené slovo. V této kapitole se seznámíme s tím, jak může komunikace probíhat, mezi kým může probíhat a jaké typy komunikace existují.

„Komunikace je složitý, komplexní sociální jev, který je nutno vidět v širších souvislostech sociální interakce, nikoli jen formálně jako výměnu určitých informací, sdělení, signálů.“
(Kohoutek, 2002, str. 194)

Člověk komunikuje již v období prenatalním a od svých prvních dní po narození očekává, že mu ostatní budou rozumět, navážou s ním určitý druh komunikace. Komunikace může probíhat jako jednostranná a oboustranná, nepřímá a přímá, soukromá v uzavřené komunitě, nebo jako veřejná či dokonce masová. Avšak komunikace nemusí být jen mezi dvěma subjekty, může se odehrávat také v nás samotných. Hovoříme o ní jako o intrakomunikaci jak říká Gavora (2005, str. 20) *je to jakési nehlasové uvažování, reflexe, zahloubání se do sebe*. Komunikací v duchu řešíme různé otázky či si klademe řešení úkolů z různých úhlů pohledu. Tento druh komunikace se odvíjí od myšlení lidí a díky němu jsou jedinci schopni zhodnotit druhé lidi i sami sebe.

2.1 Komunikace a její typy

V naší společnosti se většině lidí na otázku „Co je vlastně komunikace?“ vybaví na prvním místě komunikace verbální a na druhém neverbální. Ostatní druhy komunikace je vůbec nenapadnou, a tudíž zůstávají skryté. Podle Průchy a kol. je *„komunikace důležitou sociální komunikací, která může probíhat pomocí mluvené řeči, psaného a tištěného slova, obrazového materiálu, gest (včetně znakové řeči). Mívá podobu jak přímého mezilidského styku, tak sdělování zprostředkovaného např. technickým zařízením.“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2013)

Nejen v literatuře pedagogické se komunikace dělí (například podle Mareš, Křivohlavý, 1995, str. 18) na tři kanály, a to:

I. komunikace slovní, tj. verbální je takový komunikační proces, který se děje pomocí znaků. Mezi hlavní lidské znakové systémy patří řeč, a to jak mluvená, tak psaná.

II. komunikace mimoslovní, tj. nonverbální ke svému projevu nepotřebuje slova. *„Odborná literatura rozlišuje osm základních mimoslovních způsobů sdělování. Jde o sdělování: pohledy (řeč očí), výrazy obličeje (mimika), pohyby (kinetika), fyzickými postoji (konfigurací všech částí těla), gesty (gestika), dotekem (haptika), přiblížením či oddálením (proxemika), úpravou zevnějšku a životního prostředí.“* (Mareš, Křivohlavý, 1995, str. 106)

III. komunikace činem je taková, kdy se nejedná o dva výše jmenované kanály. Je to komunikace tím, jak se lidé v určitých situacích projevují, jak dělají různé zadané úkoly, či naopak dělají něco nepovoleného. Například mezi učitelem a žákem může komunikační čin vyjádřit určitý vztah mezi těmito dvěma osobami, dále mezi učitelem a celou třídou nebo mezi třídním kolektivem vzájemně.

Komunikace jako taková má mnoho forem a neustále se pomocí moderních technologií vyvíjí. Proto bych ráda přidala i **komunikaci elektronickou**. Díky této komunikaci se velmi rychle může kdokoli s kýmkoli pomocí telefonů, SMS, MMS zpráv, internetových komunikátorů, jako je například Skype, e-mail zkontaktovat.

Samostatnou částí je komunikace v různých zájmových kroužcích, sdruženích, skupinách lidí, ve školních zařízeních. V dalších podkapitolách se budeme věnovat právě komunikaci ve škole a komunikaci pedagogické, které jsou pro školní prostředí důležité.

2.2 Komunikace ve škole

Jak bylo naznačeno dříve, komunikace ve škole je velmi specifická. Probíhá vzájemně a neustále mezi žáky, dále mezi žáky, pedagogy a vedením na školní půdě, ať se jedná o volný čas o přestávce nebo na školním hřišti, ve školní jídelně nebo při výuce ve třídě. *„Z pedagogického hlediska je důležitá sociální komunikace, tj. sdělování a dorozumívání mezi lidmi.“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, str. 110) Kohoutek chápe sociální komunikaci jako *„sdělování a přejímání významů v sociálním chování a sociálních vztazích lidí.“* (Kohoutek, 2002, str. 194) Pro nás je podstatné Janouškovo pojetí, které definuje komunikaci ve škole uskutečňovanou jedinci pro upevnění školních vztahů

a nazývá ji sociální komunikací, „*kteřá vytváří základní souvislosti mezi hlavními stránkami sociálního styku lidí: mezi činností, interakcí a společenskými vztahy.*“ (Mareš, Křivohlavý, 1995, str. 10)

Co se týče převažujících struktur komunikace ve škole, rozlišujeme dva typy. Prvním strukturou je **komunikace monologem**, kdy pedagog hovoří ke třídě a předává jí tak pomocí svého výkladu informace k přednášené látce. Druhou strukturou je **komunikace dialogem**, kdy probíhá obousměrná komunikace mezi pedagogem a žákem či celou třídou, například při opakování učiva. (Navrátil, Klimeš, Fleischmann, 1992)

2.3 Komunikace pedagogická

V této kapitole si objasníme, v čem je komunikace sociální rozdílná od komunikace pedagogické. Zdálo by se, že se jedná o totožnou komunikaci, jen název je vždy jiný. Na rozdíl od komunikace sociální je komunikace pedagogická jejím zvláštním případem.

Komunikace pedagogická pomáhá člověka vychovávat a vzdělávat. Jsou v ní dohodnuta jakási komunikační pravidla, která určují pravomoc účastníků. Celkově tato komunikace sleduje pedagogické cíle. V ideálním případě by komunikace pedagogická měla zajišťovat příznivé klima ve třídě a pozitivně ovlivnit vztahy mezi žáky navzájem a žáky a pedagogem. Tímto je dán také velký prostor pro rozvoj motivace k učení ze strany žáků i pedagogů.

„Pedagogická komunikace probíhá jako výměna informací mezi účastníky výchovně vzdělávacího procesu a jejím cílem je formování osobnosti žáků.“ (Maňák, 2003, str. 72)

Komunikace pedagogická se zaměřuje přímo na žáky určitého stupně školního vzdělávání. Má přesně určený obsah, který se v průběhu vyučování dodržuje a má kolektivní charakter. Za důležitý je zde považován i pohyb informací, který je dvousměrný, a to jak od pedagoga k žákům (např. při výkladu nové látky), tak od žáků směrem k pedagogovi (např. při opakování).

Komunikace pedagogická probíhá ve vyučovacích hodinách verbální a neverbální formou. Již výše jsme si řekli, co různé druhy komunikačních procesů představují. Nyní jen dodáme, že u komunikace pedagogické je u verbální formy velmi důležitý přednes pedagoga. Pedagog by měl umět s hlasem pracovat, zaujmout a neuspát žáky. Jeho hlasový projev by neměl mít řečové vady a neměl by obsahovat různé nespisovné, místní

či dokonce vulgární výrazy. U komunikace pedagogické a její neverbální formy by měly informace působit uceleně a korespondovat s přednášeným tématem, protože „*mohou během výkladu snadno upoutat pozornost žáků.*“ (Cangelosi, 1994, str. 152) Dále by měly být výstižné a jasné, protože jak je známo, takto podané učivo si žáci lépe osvojí a déle jim zůstane v paměti.

3 NELEGÁLNÍ KOMUNIKACE

Název této kapitoly naznačuje něco zakázaného, problémového, špatného. Ve škole probíhá nelegální komunikace kdesi pod povrchem neustále, mezi všemi vrstvami žáků, na všech různých stupních, ve všech druzích škol. Žáci se ji snaží skrývat, aby ji pedagogové jen tak neodhalili. Je však nelegální komunikace opravdu jen špatná? Pro jedny je to záliba, ukrácení dlouhé chvíle při vyučování, pošťuchování a bystření pozornosti pedagoga, pro některé je to pomoc v nejtěžších chvílích při zkoušení u tabule, či při písemném testování.

Nelegální komunikace úzce souvisí i s kázní ve škole, respektive s nekázní. Podle Bendla je „kázeň základním předpokladem nejen efektivního učení, ale i bezpečnosti žáků a učitelů“. (Bendl, 2011, str. 26) Oproti tomu je nekázeň žrout drahocenného času při vyučování a díky nekázni může klesat studijní prospěch žáků i kvalita samotného vyučování.

Nelegální komunikace je tedy z pedagogického hlediska něco, co narušuje výuku a vyučovací osnovy, tedy jakési podvádění. Je to typ komunikace, která je stěžejním tématem pro tuto bakalářskou práci. Nelegální komunikace má svoje tradiční a netradiční druhy podvádění a většinou se ji snaží pedagogové potírat a omezovat.

3.1 Tradiční a netradiční nelegální komunikace

„Někteří žáci jsou velice vynalézaví při hledání způsobů, jak podvádět“. (Cangelosi, 1994, str. 251) Způsobů nelegální komunikace ve škole je mnoho a s postupem času jsou žáci stále nápaditější. Různí autoři, publikující témata týkající se nelegální komunikace, ji nazývají různě. Například ve své knize Mareš a Křivohlavý uvádějí podle T. Stránské název „*ilegální komunikace*“ (Mareš, Křivohlavý, 1995, str. 85), a také se tam objevuje popis Z. Heluse, který o ní hovoří jako o „*pokleslé formě sociální aktivity*“. (Mareš, Křivohlavý, 1995, str. 85)

Podle mého názoru nejpřesněji popsal význam nelegální komunikace ve škole jako podvádění Cizek, (2003, in Mareš, 2005, str. 312), kdy jej rozepsal do tří bodů:

- žák svým jednáním, chováním porušuje školou daná pravidla
- žák podváděním získává výhody, o které se však příliš nezasloužil

- z předvedených výkonů žáka není možno stanovit objektivní závěry

Co se samotného rozdělení tradiční a netradiční nelegální komunikace týče, tak se budeme držet dělení podle Mareše, který jej nazývá, také jako Cizek, podvádění.

3.2 Tradiční nelegální komunikace

Ve své publikaci Mareš a Křivohlavý (1995, str. 85 – 88) uvedli jako nelegální komunikaci ve škole napovídání, opisování, komunikace mezi třídami. Nejvíce se rozepsali u napovídání, zbylé formy nelegální komunikace však zůstaly nevysvětleny.

Ve své přehledové studii v Pedagogice se však Jiří Mareš více zaměřil na rozdělení tradiční a netradiční nelegální komunikace a podle něj ji nyní rozdělíme v této a následující podkapitole. (Mareš, 2005, str. 314 – 315)

Tři podoby tradiční nelegální komunikace:

1. Podvádění, které se opírá o získávání, poskytování nebo vyžadování informací

- opis domácí úlohy od spolužáka nebo spolužákovi
- opis úlohy při písemném zkoušení od spolužáka
- tajně si jeden prázdný test ponechat
- získání informací o testu, zkoušení od ostatních žáků, kteří jej už absolvovali
- použití neverbální komunikace například cvakání propiskou, prstová abeceda, kašlání, pokyvování hlavou
- klasické napovídání spolužákovi při ústních zkouškách
- při písemném zkoušení předávat informace mezi dvěma spolužáky jakožto prostředník
- posadit se co nejdále od učitele

2. Podvádění, které se týká práce s nepovolenými materiály nebo prameny

- nedovolené opisování při písemné zkoušce ze sešitu, učebnice nebo jiného zdroje
- nedovolené opisování z taháku
- použití parafrází textu bez jeho citování
- opis textu ze zdroje, který není citován = vědomé i nevědomé plagiátorství

- opakované použití své nebo spolužákovi úlohy, seminární či laboratorní práce (ze své třídy nebo jiného ročníku) ať již s jeho svolením nebo bez něj
- k požadovaným výsledkům se dopracovat úpravou nebo si je jakkoli vymyslet
- vymýšlet si prameny neexistující literatury

3. Podvádění, které ovlivní zkoušení a hodnocení

- neodevzdat test a spoléhat na možnost opakování testu
- splnění zkoušky za žáka nebo si ji nechat někým jiným splnit
- zalhat o nesplnění podmínek pro připuštění ke zkoušce
- zalhat o svém zdraví nebo sociálních záležitostech
- nabídnutí protislužby nebo dokonce úplatku
- úmyslné schovávání materiálů potřebných k učení před ostatními žáky
- podvodem získat informace o zkoušeném tématu
- neupozorňovat pokud učitel přehlédne chyby v testu nebo je přeslechne u ústní zkoušky
- vydírat nebo vyhrožovat zkoušejícímu
- opravit si chyby v testu a žádat změnu známky.

3.3 Netradiční nelegální komunikace

Díky neustálému zdokonalování technologií a snadné dostupnosti se u žáků mění i přístup k nelegální komunikaci. Žáci mají možnost využít nových technologií při učení. Jelikož jsou čím dál tím kreativnější a technicky zdatnější, nebojí se jich využít i při podvádění. V souvislosti s tím se hovoří o elektronickém podvádění. Tak jako u výše uvedené tradiční nelegální komunikace i tuto Mareš rozdělil následovně. (Mareš, 2005, str. 316 – 318)

Tři podoby netradiční nelegální komunikace:

1. Podvádění, které se opírá o získané, vyžadované nebo poskytované informace od druhých žáků

- při stejném znění testu se posadit vedle lepšího spolužáka
- odpovědi si žáci posílají pomocí SMS zpráv

- napovídání pomocí miniaturních vysílaček, hands-free
- k pozdějšímu použití si pomocí tlačítka „Print screen“ zkopírovat obrazovku počítače
- posílat fotografie testu z mobilního telefonu spolužákům

2. Podvádění, které se opírá o nepovolený způsob práce s prameny nebo materiálem

- použití elektronické nápovědy z notebooku, elektronického diáře nebo elektronické zvukové nápovědy z mp3 přehrávače či mobilního telefonu
- elektronická nápověda z externího zdroje, který si žák přinese do výuky a stáhne do školního počítače
- stáhnutí připraveného materiálu ze školního počítače, jeho přejmenování a vydávání za svoji práci
- kopírování elektronického textu bez citace
- přeložit cizojazyčný text do mateřského jazyka a předložit ho jako svůj vlastní
- v hodině cizího jazyka přeložit text do cizího jazyka pomocí překladače a vydávat ho jako svůj vlastní

3. Podvádění, které ovlivní průběh a hodnocení při zkoušení

- přihlášení se do systému za spolužáka a napsat test za něj
- přepnutí počítače do režimu vzdáleného přístupu před zahájením testu a nechat si radit od jiného spolužáka
- být přihlášen na počítači sám za sebe, ale správné otázky si nechat radit od ostatních
- během testu na počítači používat různé komunikační programy (například icq, skype)
- snažit se získat správné řešení prolomením přístupového hesla (tzv. cracking) nebo se přímo přihlásit pod heslem pedagoga a zjistit výsledky
- pomocí speciálních programů (tzv. spyware) zjistit, jak test provádějí ostatní žáci nebo přímo sám pedagog

Rozdělení netradiční nelegální komunikace vypadá velmi obsáhle a díky němu si můžeme uvědomit, jaké různé druhy netradičního podvádění mohou existovat. Nicméně, vzhledem k vynalézavosti žáků a hlavně i běžnější dostupnosti technických prostředků, bychom si dovolili tvrdit, že některé metody mohou být již překonány. Žáci se v touze o uznání

a dosažení lepšího hodnocení snaží o co nejpreciznější zdokonalení nelegálních metod. Zdokonalují je ale také proto, aby je pedagog mohl co nejméně odhalit nebo aby je mohla používat co největší skupina žáků, tzv. kolektivní podvádění. Probíhající zkoušení, ať již ústní či testové, je takovýmto neetickým způsobem pro pedagoga těžké odhalit. Sám pedagog by měl být v technologiích zdatný, aby věděl, kterým směrem zaměřit svoji detektivní činnost.

3.4 Postupy vedoucí k omezování nelegální komunikace

Nejlepší metodou omezení jakékoli nelegální komunikace je formovat všechny žáky k tomu, aby ji vůbec nemuseli použít. Dobrý pedagog by měl svoje žáky poznat a mít o ně zájem, protože lidský přístup může učiteli i žákům usnadnit jak výuku, tak opakování.

Podle Taťány Stránské je nelegální komunikace povětšinou „*hodnocena jako přestupek norem uplatňovaných ve škole, a proto také bývá nějakým způsobem sankcionán*“.
(Stránská, 1982, str. 328)

Pedagog má díky svému postavení mnoho šancí na odhalení nelegální komunikace. Záleží však, jaký on sám má k tomuto postoj a co všechno on jako jedinec je žákům ochoten prominout. Jednomu pedagogovi nebude v hodině při písemném testování vadit šustění taháků pod lavicí, protože bude tvrdit, že žák aspoň s učivem nějak pracoval a v hlavě mu přece něco málo zůstane. Na druhé straně bude pedagog, kterému před jeho ostřížím zrakem neunikne nic. Seběmenší podezřelé šustění, zbytečné pohyby nebo naopak strnulý pohyb žáka při procházení pedagoga kolem něj. Takovýto pedagog bude jakýkoli podvod tvrdě potírat, poněvadž si například může myslet, že dal při výkladu žákům maximum informací a je tedy už jen na nich, jak s nimi naloží.

Co se týče ústního zkoušení, tak jej většinou pedagogové sankciují méně. Může to být způsobeno například tím, že je pedagog nejvíce soustředěn na zkoušeného a napovídající žáky tak moc nevnímá nebo se při zkoušení věnuje i něčemu jinému, například při tom prolistovává ještě pracovní sešit zkoušeného. Toto chování učitele se nazývá jako pseudopozornost. (Stránská, 1982, str. 329)

Podle Stránské jsou u pedagoga při zkoušení možné ještě takové typy pozornosti, které nedávají moc příležitostí k napovídání, a těmi jsou:

„- *aktivní naslouchání = naslouchající mluvčího plně sleduje a svou pozornost adekvátně verbálně a neverbálně projevuje*

- *nonverbální empatie = naslouchající neverbálními prostředky projevuje mluvčímu porozumění a zájem*

- *trestající pozornost = naslouchající mluvčího sleduje s kamennou tváří, kdy tedy chybí jakýkoliv další verbální či neverbální projev“ (Stránská, 1982, str. 329)*

Pokud vezmeme v úvahu napovídání na základě vztahu žáka a spolužáka, můžeme říci, že z jejich pohledu nejde o nic špatného, i když ví, že ze strany pedagoga je napovídání také nežádoucí. Žáci jej berou jako pomoc druhému, avšak nezřídka jej můžou také brát jako zviditelnění vlastní osoby. Doufají, že si pedagog všimne jejich počínání a bude vědět, že oni látku znají.

Jak rozpoznat tradiční nelegální komunikaci u žáků při písemném testování nám poskytuje i Mareš. Dělí ji na tři časové úseky, a to následovně:

1. etapa před zkoušením

- pedagog pozoruje, že se žáci mohou chovat podezřele, roztěkaně, nesoustředěně
- pedagog zjistí, že žáci změnili svá běžná místa
- pedagog si povšimne různých poznámek na lavicích
- pedagogovi neunikne komunikace mezi žáky, kdy se domlouvají na vzájemné pomoci

2. etapa během zkoušení

- pedagog si v průběhu testování povšimne nepotřebných pomůcek na lavici
- pedagog si povšimne věcí, které na sobě žáci běžně nemají
- žáci se vyhýbají kontaktu s učitelem
- pedagog si povšimne častého padání pomůcek na zem
- někteří žáci velmi často potřebují na WC
- pedagog si všimne, že si mezi sebou žáci vyměňují nějaké materiály
- pedagog si všimne, že žák nahlíží ke spolužákovi

- žák nepracuje na testu a evidentně čeká na pomoc od ostatních
- pedagog si všimne neobvyklé rychlosti vyhotovení testu některými žáky

3. etapa po zkoušení

- pedagog zjistí stejné znění odpovědí i s chybami u více žáků
- pedagogovi neunikne lepší vypracování testu, než je u žáka běžné
- pedagog odhalí v testech stejné odpovědi, jaké jsou v učebnicích nebo které jim sám při výkladu nadiktoval

Jako prevenci proti tradiční nelegální komunikaci uvádí Mareš ve své přehledové studii tato doporučení:

1. Na základě dobrého klimatu třídy

- netrestat snížením známky, známka by měla být zpětnou vazbou
- ústní i písemné zkoušení a hodnocení má žáka rozvíjet
- nepřestovat v žácích přehnanou soutěživost, protože ta v nich může vyvolat pocit srovnávání a mohou se dopouštět právě nelegální komunikace

2. Podvádění při písemném zkoušení

- pedagog žákům vysvětlí platná pravidla chování při písemném zkoušení
- žáci od pedagoga obdrží informace o tom, co chce díky testu zjistit, jaký bude časový limit, jaké typy úloh bude test mít, jaká budou použita kritéria pro hodnocení
- pedagog by se měl vyvarovat takových typů úloh, při kterých žáci mohou snadněji podvádět
- pedagog by měl při testech sledovat chování žáků a k tomu například procházet mezi lavicemi, odpovídat na dotazy
- pedagog by měl zabránit tomu, aby se daný test nedostal do oběhu mezi žáky

3. Motivace samotnými pedagogy při nelegální komunikaci

- pedagog vyžaduje přesné znění odpovědí z učebnic či jím nadiktovaných pasáží
- zhoršenými známkami „trestá“ tvořivý přístup žáka
- není ochoten připustit, že i ostatní pedagogové mohou klást na žáky stejně velkou náročnost ve stejný den

- demotivující způsob známkování, kdy například žákům nenápadně podsouvá, že i ti nejlepší nemohou dosáhnout na lepší známku než trojka (jednička Pánbůh, dvojka pedagog)

- neporovnávání žáka s jeho samotnými výkony v průběhu času, nýbrž porovnávání žáka s ostatními spolužáky

Netradiční nelegální komunikaci a její rozpoznání popisuje Mareš u elektronického podvádění následovně:

1. Dle autora

- daný text neodpovídá věkově, znalostně ani zkušenostně žákovi

- text je odlišný od žákova běžného písemného vyjadřování

- žák není schopen zodpovědět otázky týkající se jeho textu

2. Dle obsahu textu

- text napsaný žákem není plně v souladu se zadáním

- text napsaný žákem není v souladu s výukou či s doporučenou literaturou od pedagoga

3. Dle stylu výkladu

- žák použil takový výklad, který se liší od vyžadovaného stylu

- výklad je více vědecký

- výklad více odpovídá učebnicím nebo pracovním materiálům poskytnutých pedagogem

- text je nesourodý a vypadá spíše jako slepení různých textů

4. Dle slovní zásoby

- slovní zásoba neodpovídá věkově, znalostně ani zkušenostně žákovi

- mnoho odborných a vědeckých termínů

- používání slovních obrátů, které jsou charakteristické pro někoho jiného

5. Dle literatury

- žák používá starší prameny a neuvádí doporučené nebo nové práce

- uvádí prameny, které mu nemohou být s největší pravděpodobností dostupné

- v literatuře nemá uvedeny všechny autory z textu

6. Dle formálních znaků

- veškeré zvláštní používání například: značení stránek, typ a velikost písma, viditelné zkopírování textu, nezvyklý formát textu, nejsou zařazeny odkazy na uvedené tabulky, grafy, obrázky.

Typů elektronického podvádění je mnoho a tejně tak jeho prevence. Uvedme si tedy pouze několik zajímavých:

1. Výchova žáků

- vysvětlení pravidel a přesná specifikace pojmů, která se týkají hledání, poskytování pomoci či vzájemné spolupráce, duševní vlastnictví, nácvik práce s různými prameny

2. Příprava na zkoušení

- vytvoření banky testů, ze kterých může pedagog náhodně vybírat
- zabezpečení testů, klíčů správných odpovědí, vedení záznamů o výkonech žáků
- zablokovat počítač pro nepovolené činnosti
- při větších referátech, seminárních pracích žádat od žáků osnovy a konzultovat je s nimi

3. Během výuky

- dohlížet na studenty, kteří již s počítačem ukončili test
- řešit případnou nelegální komunikaci odpovídajícím trestem

4. Po ukončení výuky

- bezpečně zajistit data o průběhu a výsledcích testování
- porovnávat výkon žáka v čase, věnovat mu zvýšenou pozornost nadále ve výuce
- žák by měl o své písemné práci umět pohovořit
- evidence o podvádění jednotlivých žáků

Je zřejmé, že při jakékoli nelegální komunikaci ve škole by měl pedagog vhodně zareagovat. Její ignorování totiž neprospěje žákům, protože se nic nenaučí. Neprospěje ani pedagogovi, protože žáci jej nebudou brát jako autoritu a on sám nebude se svojí prací spokojen. Určitě by měl mít totiž touhu v žácích zanechat nějaké poznatky,

které by se jim v jejich příští studijní, pracovní i osobní kariéře mohly hodit. Být pedagogem není totiž jen povolání, nýbrž je to i poslání.

3.5 Únikové techniky žáků

V této kapitole se v krátkosti pokusíme zachytit únikové techniky žáků základní školy. Jak jsme si již uvedli, nelegální komunikace jakéhokoli druhu se dotýká morálky. Také únikové techniky zasahují do úrovně rozvoje morálky žáků. Jen oni samotní mohou ovlivnit, do jaké míry se nechají zlákat vidinou „odložení“ problému – testu, zkoušení, úkolu – na jinou, vzdálenější dobu. Jsou to tedy negativní jevy, které žáci používají, aby se vyhnuli zodpovědnosti za plnění úkolů, které jsou jim stanoveny pedagogem.

Mezi příčiny negativních jevů mohou patřit například nechuť ke škole jako takové, což se může projevit jako nechuť k samotnému vzdělávání, či nenáviděný pedagog, kvůli kterému žák odmítá plnit úkoly a všemožně se jim vyhýbá. Projevit se takto může i problém s určitým předmětem – žák ho nemusí docela dobře chápat a není nikdo, kdo by mu učivo vysvětlil. Dále to mohou být problémy se spolužáky, kdy žák není například oblíbený v kolektivu a probíhá šikana nebo „jen“ vyčlenění z kolektivu. Žák také může trpět stresem ze zkoušení před celou třídou, není schopen srozumitelného slova a za to se mu dostane výsměchu od spolužáků, v horším případě třeba i jízlivých poznámek od pedagoga. To vše může žákovi znechutit snahu o vzdělání a podnítl to v něm pocit, že je lepší utéci.

Mezi známé únikové techniky můžeme zahrnout:

- **záškoláctví**, jehož přesnou definici vystihuje pedagogický slovník, který uvádí, že je to „běžné označení pro neomluvené absence žáka ve vyučování“. „Žák bez vědomí rodičů (někdy i s vědomím svých rodičů) nedochází do školy, někdy pravidelně, někdy jen občas“. (Výkladový slovník z pedagogiky, Kolář a kol., str. 184) Pojem záškoláctví také můžeme rozdělit na záškoláctví, kdy žák chodí za školu sám nebo skupinové. Při skupinovém jde za školu více žáků a mohou podnikat různé „prospěšné“ akce, jako je výlet za krásného počasí. Nebo naopak škodlivé aktivity, kdy jdou například do restauračního zařízení a popíjejí alkohol a kouří cigarety, rozbíjejí něčí majetek, jsou pod vlivem drog.

- **různé druhy výmluv** – návštěva lékaře, zahlcení domácími pracemi, péče o sourozence, vypadnutí proudu, Tyto výmluvy souvisejí se lží a je na pedagogovi, jak se k nim postaví. Na méně závažné lži typu vypadnutí elektrického proudu může například pedagog zareagovat v legraci a žák je tak jemně upozorněn na to, že jeho lež byla odhalena a je zbytečné se do ní příště pouštět. U závažné lži by měl pedagog dobře odhadnout její význam a dát najevo, že tento postup zásadně odmítá jak on, tak stanovy školy. Žák by měl mít možnost své lživé chování vysvětlit, napravit jej a vzít si z něj ponaučení, které mu pomůže se příště takovýchto lží vyvarovat.

- **denní snění** – je to stav, kdy žák je sice tělem přítomen, avšak jeho mysl bloudí někde úplně jinde než v hodině. Příčina tohoto stavu může být v unavenosti žáka, jeho nezájmu o daný předmět, nezajímavý přednes pedagoga. Nejlepší obranou proti tomuto snění je krátký odpočinek od učiva ať již formou aktivní (běhání na hřišti, práce rukama) nebo formou pasivní (čtení časopisu či knihy, která žáka zajímá).

- **mazací pero** bychom si dovolili zařadit jako novější a hojně používanou únikovou techniku. Jedná se o běžně dostupné psací pero se speciálním inkoustem, který se dá „vygumovat“ a poté znovu přepsat. Žák si takto opraví například svoji vrácenou písemnou práci a požaduje po pedagogovi opravení známky na lepší stupeň. Pokud žáci zjistí, že pedagog používá toto pero například na psaní poznámek do třídní knihy nebo na zapisování známek, mohou si tímto způsobem také upravit libovolně prospěch či změnit znění poznámek.

Pro naši práci byla tato podkapitola pouze okrajová. Dovolili bychom si toto téma přenechat někomu jinému ke zpracování samostatné práce, která se bude zabývat patologiemi a bude zcela jistě velmi zajímavá.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍLE PRÁCE

V bakalářské práci jsme se pokusili vysvětlit komunikaci jako takovou. Pokusili jsme se objasnit, co znamená komunikace nelegální, kterou jsme rozdělili pro lepší přehlednost na tradiční a netradiční. Také jsme se snažili poukázat na motivaci, která je s případnou nelegální komunikací spojena.

Cílem byla charakteristika žáků druhého stupně, samotné komunikace a charakteristika komunikace nelegální, její vymezení a způsoby. Dále nás zajímaly podoby nelegální komunikace na druhém stupni základní školy, zjišťovali jsme rozdíly mezi aktéry z hlediska věku, pohlaví a celkový rozdíl mezi zkoumanými ročníky druhého stupně.

4.1 Cíle výzkumu

V našem výzkumu jsme se zaměřili na výskyt nelegální komunikace na druhém stupni základní školy. Na základě uvedené problematiky komunikace, nelegální komunikace a motivace k ní jsme zformulovali jasné cíle. Naším cílem bylo co nejlépe zodpovědět stanovené hypotézy uvedené níže.

Cíle:

1. Zjistit, co se podle žáků 7. a 9. tříd skrývá pod pojmem nelegální komunikace.
2. Zjistit, co je v minulosti vedlo k nelegální komunikaci.
3. Zjistit, v kolika případech z deseti učitel nelegální komunikaci pozná.
4. Zjistit, zda může učitel nelegální komunikaci nějak omezit.
5. Zjistit, jaké metody nelegální komunikace žáci použili.
6. Zjistit, jak se žáci cítili, pokud byli při nelegální komunikaci přistiženi.
7. Zjistit postoj lidí z blízkého okolí podle žáků k nelegální komunikaci jich samotných.

4.2 Hypotézy a jejich stanovení

Na základě námi zjištěných poznatků, které se týkali nelegální komunikace, jsme zformulovali jednu hypotézu hlavní a tři hypotézy vedlejší. Hypotézy byly sestaveny

na základě hlavního cíle, a to prozkoumání nelegální komunikace na druhém stupni základní školy a jednotlivých výzkumných cílů.

4.2.1 Formulace hypotéz

Hlavní hypotéza:

Nelegální komunikace je stále aktuální.

Domníváme se, že nelegální komunikace je stále v kurzu. Žákům se neustále nabízí různé možnosti, jak se jí dopustit.

Vedlejší hypotézy:

1. Starší žáci provádějí nelegální komunikaci (podvádějí) ve škole častěji.

Starší žáci mohou být mnohem otrlejší než žáci nižší třídy, nezdá se jim například v druhém pololetí deváté třídy chybí motivace k učení.

2. Nejpoužívanější metodou nelegální komunikace (podvádění) je tahák.

Je mnoho možností podvádění, avšak nejjednodušší, nejrychlejší a nejvariabilnější jeho metodou je klasický tahák.

3. Chlapci jsou při nelegální komunikaci (podvádějí) přistiženi častěji než děvčata.

Důvodem k tomuto předpokladu je fakt, že stále přetrvává názor o pečlivých, hodných děvčatech a neukázněných, zlobivých chlapcích.

5 POPIS METOD A POUŽITÉ METODY

Pro výzkum jsme použili kvantitativní metodu, a to dotazník. Tato metoda nám umožnila v relativně krátké době získat velké množství potřebných dat pro uskutečnění výzkumu. Dotazník se skládá celkem z 13 otázek, z nichž 2 jsou otevřené, na 1 se odpovídá ve škále od 1 do 10 (pevné stanovení případu rozpoznání nelegální komunikace), zbytek otázek je uzavřený.

V první části dotazníku jsou otázky týkající se informací o respondentech. Jsou postaveny tak, aby se dotazovaly na jejich osobní údaje, jako jsou pohlaví, věk, ročník, který navštěvuje a bydliště.

Ve druhé části dotazníku se již přímo zaměřujeme na samotnou nelegální komunikaci. Žáci zde mají zaškrtnout možné odpovědi, které si myslí, že jsou podle nich nelegální komunikací, co je k ní vedlo a jakou z jejích metod použili. Další otázky se týkají odpovědí, jestli sami žáci tuší, zda je na nich nelegální komunikace při zkoušení poznat a jak ji případně může sám pedagog omezit. A v neposlední řadě jsou zde také otázky, které se zabývají pocity žáků při přistižení u nelegální komunikace a jak na to reagovalo jejich okolí.

Vzhledem k tomu, že je dotazník zcela anonymní, doufali jsme v upřímné a pravdivé odpovědi, které nám pomohou k nezkrasleným informacím.

5.1 Výzkumný soubor

Po provedení malého předvýzkumu jsme se rozhodli pro druhý stupeň základní školy. Pro náš výzkum byla vybrána nejmenovaná základní škola městské části patřící k Brnu. Tato městská část má 9 tisíc obyvatel a vzhledem k její atraktivnosti a výstavbě se nadále počtem obyvatel rozrůstá. Do námi vybrané základní školy chodí jak místní žáci, tak dojíždějí i žáci z okolních městských částí či vesnic. Tato základní škola se nám ve výsledku jevila jako dobrá volba, protože spolupráce s ní byla perfektní a komunikace ohledně termínu bezproblémová.

5.2 Sběr dat

Sběr dat byl proveden v první třetině školního roku. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 110 respondentů, z toho 65 dívek a 45 chlapců ze 7. a 9. tříd. Dotazníků bylo k vyplnění rozdáno celkem 113, nicméně 3 žáci se nedostavili do vyučování z omluvených důvodů. Věkový rozptyl respondentů byl od 12 do 15 let.

6 VÝSLEDKY

Při zpracování výsledků jsme postupovali tak, že jsme vyhodnotili otázku po otázce, tak jak jdou za sebou a jak byly zadány žákům. Po vyhodnocení dotazníků, jsme následně ihned u daných otázek odpověděli na výzkumné cíle. Hypotézy jsou uvedeny v kapitole 6.2 Ověřování hypotéz.

6.1 Interpretace získaných dat z dotazníku

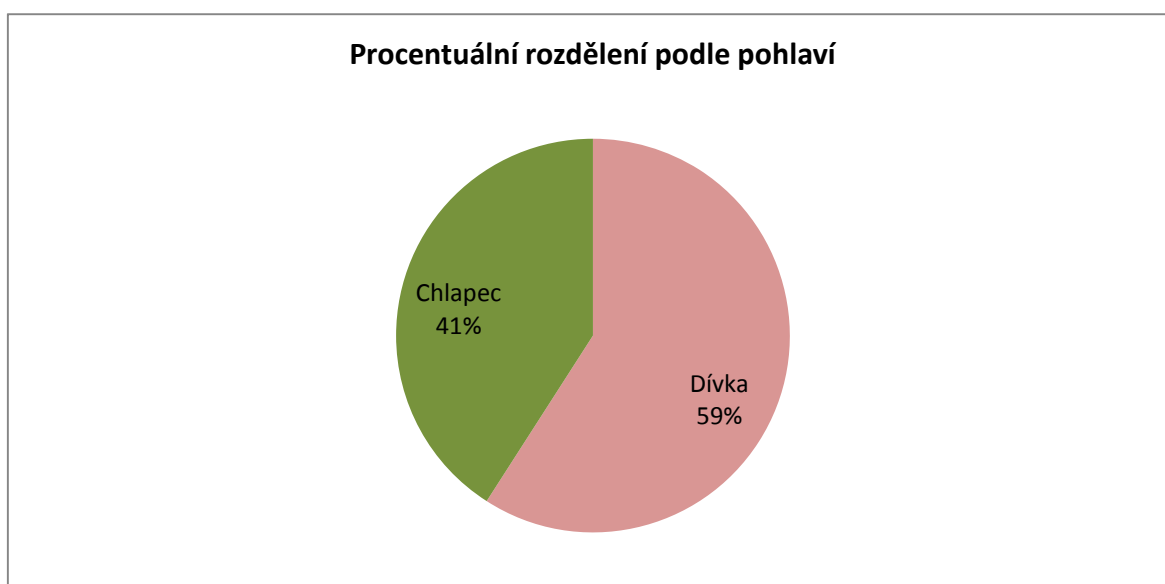
V následujících tabulkách a grafech jsou zpracována data z jednotlivých otázek z předloženého dotazníku, který je přílohou č. 1.

Otázka č. 1 – Označ správnou odpověď:

Tabulka č. 1: Pohlaví respondentů

POHLAVÍ	SUMA	%
Dívka	65	59,1
Chlapec	45	40,9
Celkem	110	100

Graf č. 1 Pohlaví respondentů

V tabulce č. 1 se dozvíme, že z dotázaných respondentů bylo dívek 59 % a 41 % chlapců, pro lepší názornost je to také zobrazeno v grafu č. 1.

Otázka č. 2 – Do které třídy chodíš:

Dozvíme se, kolik respondentů v sedmé a deváté třídě základní školy bylo dívek a kolik chlapců.

Tabulka č. 2: Do které třídy chodíš

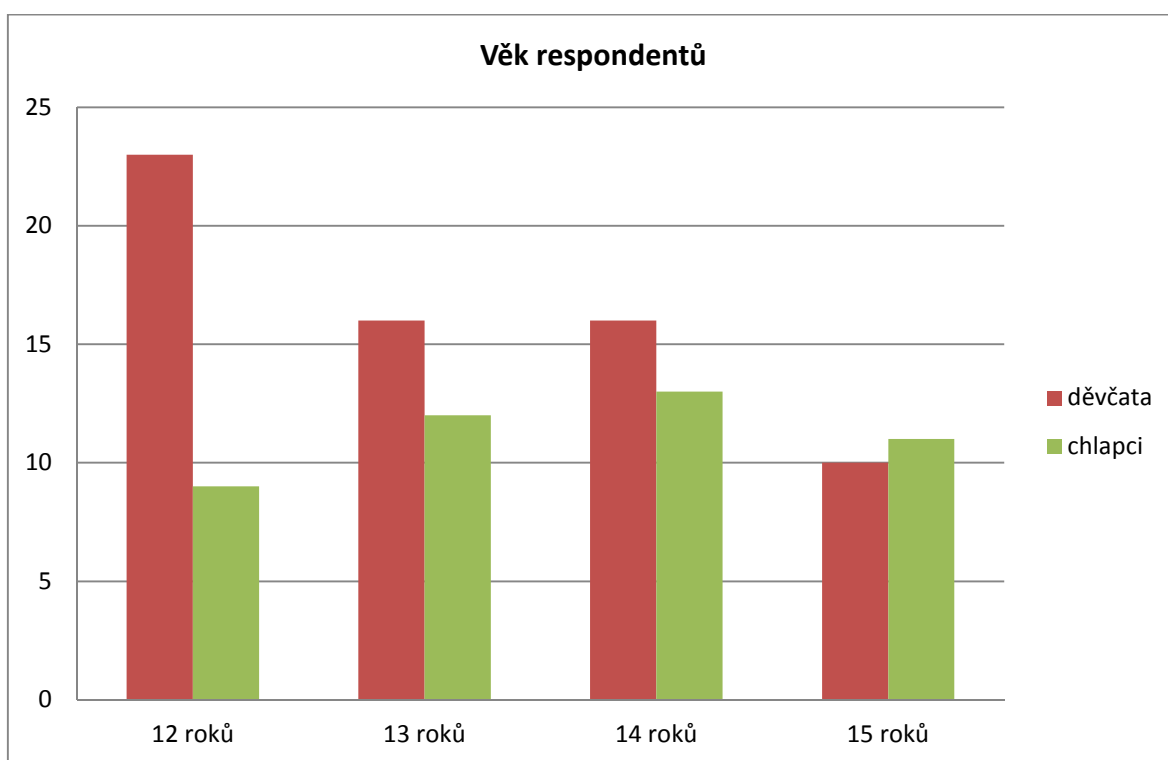
POHLAVÍ	7. TŘÍDA		9. TŘÍDA	
	suma	%	suma	%
Dívka	39	65	26	52
Chlapec	21	35	24	48
Celkem	60	100	50	100

Graf. č. 2: Do které třídy chodíš

Výzkumný vzorek tvořilo v sedmé třídě 39 dívek, tj. 65 % a 21 chlapců, tj. 35 %. V deváté třídě jej tvořilo 26 dívek, tj. 52 % a 24 chlapců, tj. 48 %.

Otázka č. 3 – Kolik Ti je let:**Tabulka č. 3:** Kolik Ti je let:

Možnosti	suma	%
12 let	32	29,1
13 let	28	25,5
14 let	29	26,4
15 let	21	19,1
Celkem	110	100

Graf č. 3: Kolik Ti je let:

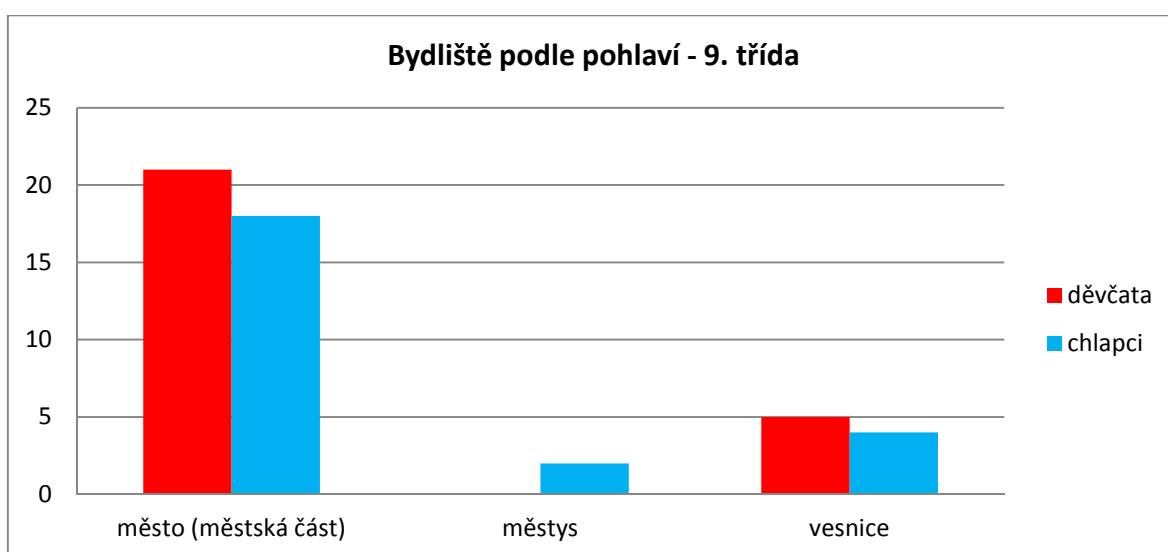
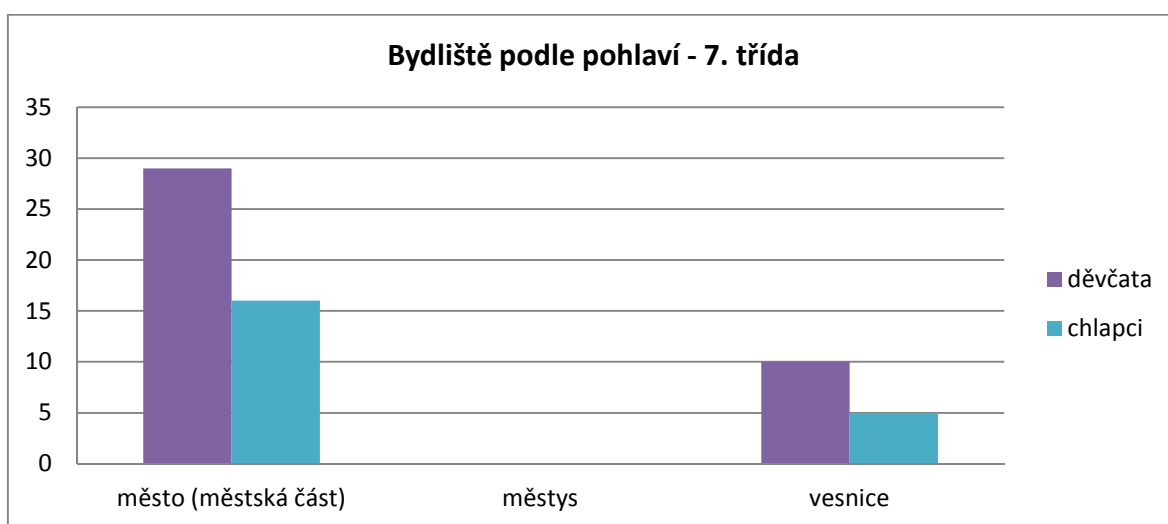
Výzkumu se podrobilo celkem 110 žáků, z toho 32 žáků ve věku 12 let a 28 žáků ve věku 13 let, kdy se jednalo o žáky 7. tříd. Dále se zúčastnilo 29 žáků ve věku 14 let a 21 žáků ve věku 15 let, to se jednalo o žáky 9. tříd. Ve všech věkových kategoriích je více děvčat až na poslední kategorii 15 let, kdy je děvčat pouze 10 a chlapců 11, tedy o jednoho více.

Otázka č. 4 – Tvoje bydliště:

Tabulka č. 4: Tvoje bydliště

	7. TŘÍDA		9. TŘÍDA	
	suma	%	suma	%
Město	45	75,0	39	78,0
Městys	0	0,0	2	4,0
vesnice	15	25,0	9	18,0
CELKEM	60	100	50	100

Graf č. 4: Tvoje bydliště

Z údajů o bydlišti respondentů jsme zjistili, že 84 respondentů dochází do základní školy z města nebo městské části. Jelikož se jedná o základní školu z okrajové části města, navštěvují ji také 2 respondenti z městysu a 24 respondentů dojíždí s vesnic.

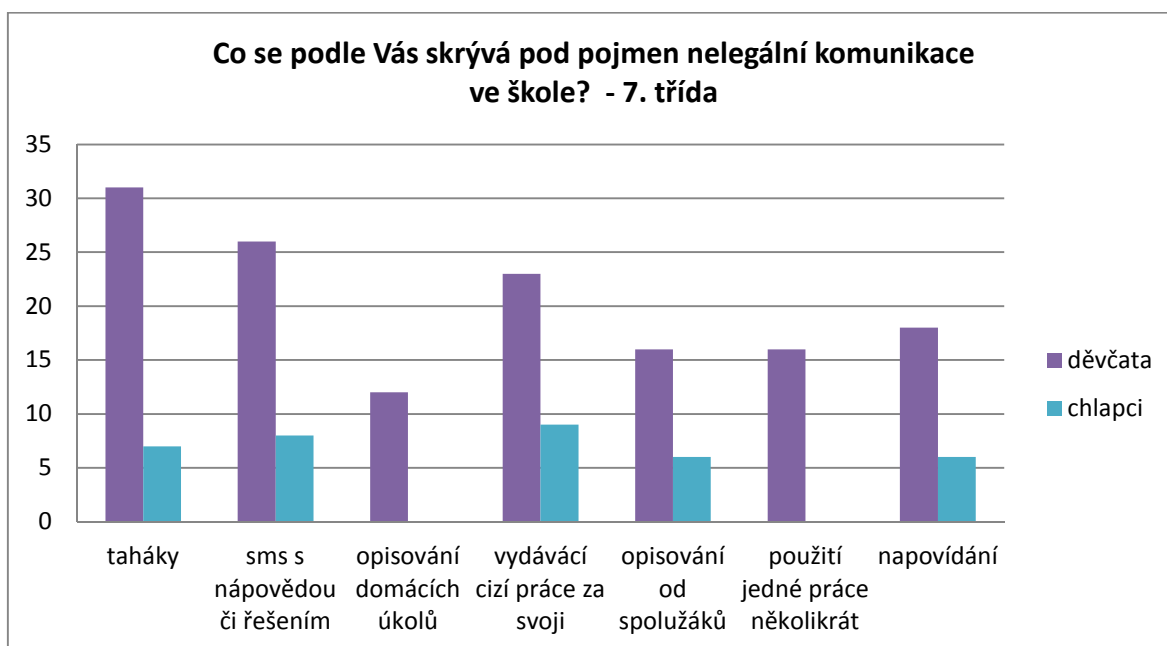
Podle grafu č. 4 je zřejmé, že ze všech respondentů je celkem z města či městské části 50 dívek a 34 chlapců, z městysu jsou pouze 2 chlapci a děvče žádné a z vesnice základní školu navštěvuje 14 dívek a 10 chlapců.

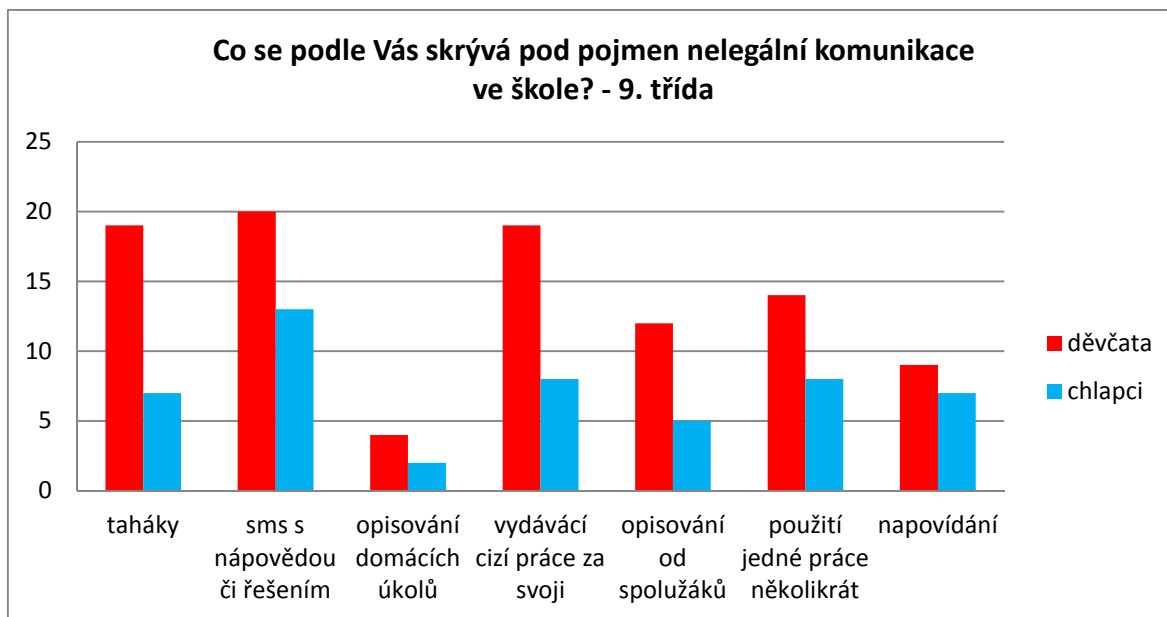
Otázka č. 5 - Co se podle Vás skrývá pod pojmem nelegální komunikace ve škole?

Tabulka č. 5: Co se podle Vás skrývá pod pojmem nelegální komunikace ve škole?

DRUH NELEGÁLNÍ KOMUNIKACE	7. TŘÍDA		9. TŘÍDA	
	suma	%	suma	%
Tahák	38	21,3	26	17,7
SMS s náповědou či řešením	34	19,1	33	22,4
Opisování domácích úkolů	12	6,7	6	4,1
Vydávání cizí práce za svoji	32	18,0	27	18,4
Opisování od spolužáků	22	12,4	17	11,6
Použití jedné práce několikrát	16	9,0	22	15,0
Napovídání	24	13,5	16	10,9
CELKEM	178	100	147	100

Graf č. 5: Co se podle Vás skrývá pod pojmem nelegální komunikace ve škole?

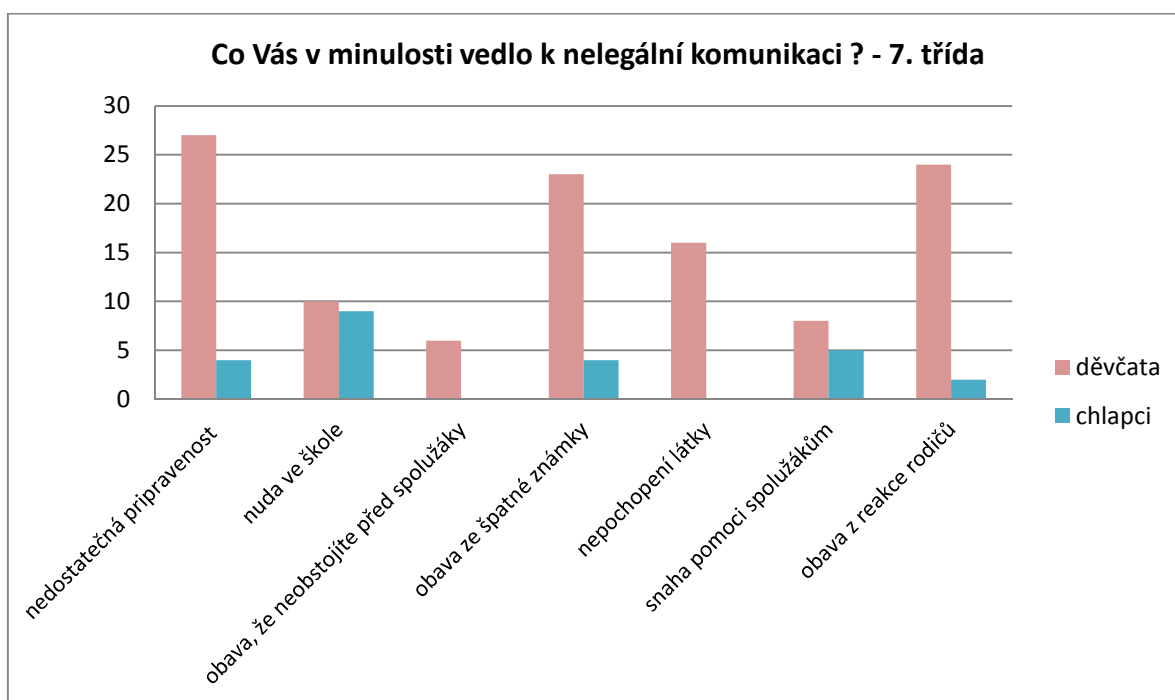
Z tabulky č. 5 je patrné, že v 7. třídách si pod pojmem nelegální komunikace žáci představí nejvíce tahák (21,5 % respondentů), jako druhá nejčastější varianta je SMS s náповědou (19,1 % respondentů) a jako třetí nejčastější se jim vybaví vydávání cizí práce za svoji (18 % respondentů). U žáků 9. tříd si 22,4 % respondentů vybaví SMS s náповědou či řešením, jako druhá nejčastější varianta je vydávání cizí práce za svoji (18,4 % respondentů) a až jako třetí je teprve tahák (17,7 % respondentů). Zde je vidět rozdíl mezi ročníky, kdy žáci devátých tříd se již více spoléhají na novější technologie a používají častěji při netradiční nelegální komunikaci mobilní telefony. Nejméně označovanou možností se v obou ročnících stalo opisování domácích úkolů (7. třída 6,7 % respondentů, 9. třída 4,1 % respondentů), myslíme si, že by to mohlo být spojeno s nezájmem žáků o klasické „pero a tužku“ právě v souvislosti s novodobými technologiemi.

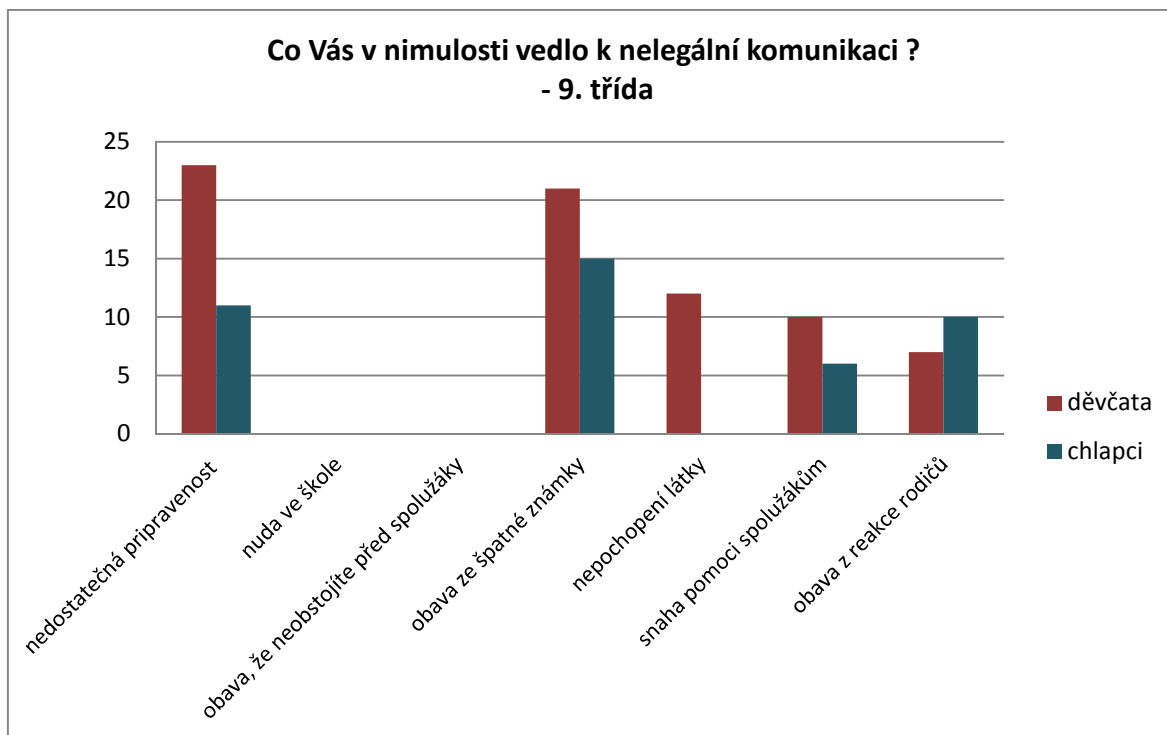
Otázka č. 6 – Co Vás v minulosti vedlo k nelegální komunikaci?

Tabulka č. 6: Co Vás v minulosti vedlo k nelegální komunikaci?

MOŽNOST	DĚVČATA		CHLAPCI	
	suma	%	suma	%
Nedostatečná připravenost	50	26,6	15	22,7
Nuda ve škole	10	5,3	9	13,6
Obava, že neobstojíte před spolužáky	6	3,2	0	0,0
Obava ze špatné známky	44	23,4	19	28,8
Nepochopení látky	28	14,9	0	0,0
Snaha pomoci spolužákům	19	10,1	11	16,7
Obava z reakce rodičů	31	16,5	12	18,2
CELKEM	188	100	66	100

Graf č. 6: Co Vás v minulosti vedlo k nelegální komunikaci?

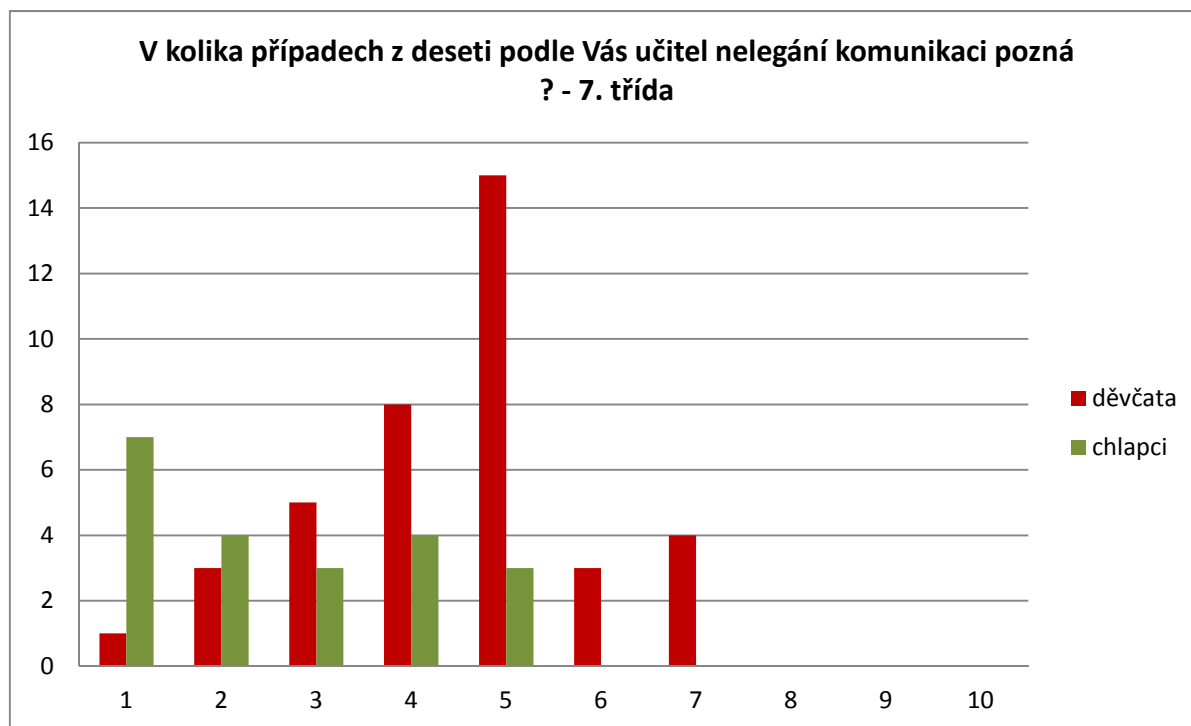
Co se týče podnětů, které vedly respondenty k nelegální komunikaci, tak musíme říci, že odpovědi nás nepřekvapily. Stále zůstává v převaze obava ze špatné známky (dívky 23,4 %, chlapci 28,8 %), dále ještě žáky nutí k nelegální komunikaci jejich nedostatečná připravenost (dívky 26,6 %, chlapci 22,7 %). Co se týče možnosti nepochopení látky je překvapující, že u chlapců byla odpověď nulová. Myslíme si, že se tak mohlo stát jedině z těch důvodů, že děvčata jsou preciznější a ne až tak úplně si věří v tom, že látku pochopily natolik dobře, aby nebylo třeba si nějak vypomoci. Chlapci buď látku vždy zcela chápou, nebo si nedělají těžkou hlavu s detaily a jsou spokojeni se svými znalostmi. U odpovědi, která se týče nudy ve škole, jsme očekávali zcela opačné výsledky. Vzhledem k tomu, že žáci devátých tříd, mají například za sebou v průběhu roku přijímací řízení na další stupeň vzdělávání, nás překvapilo, že tuto odpověď nezvolil žádný z nich (děvčata i chlapci 0 %).

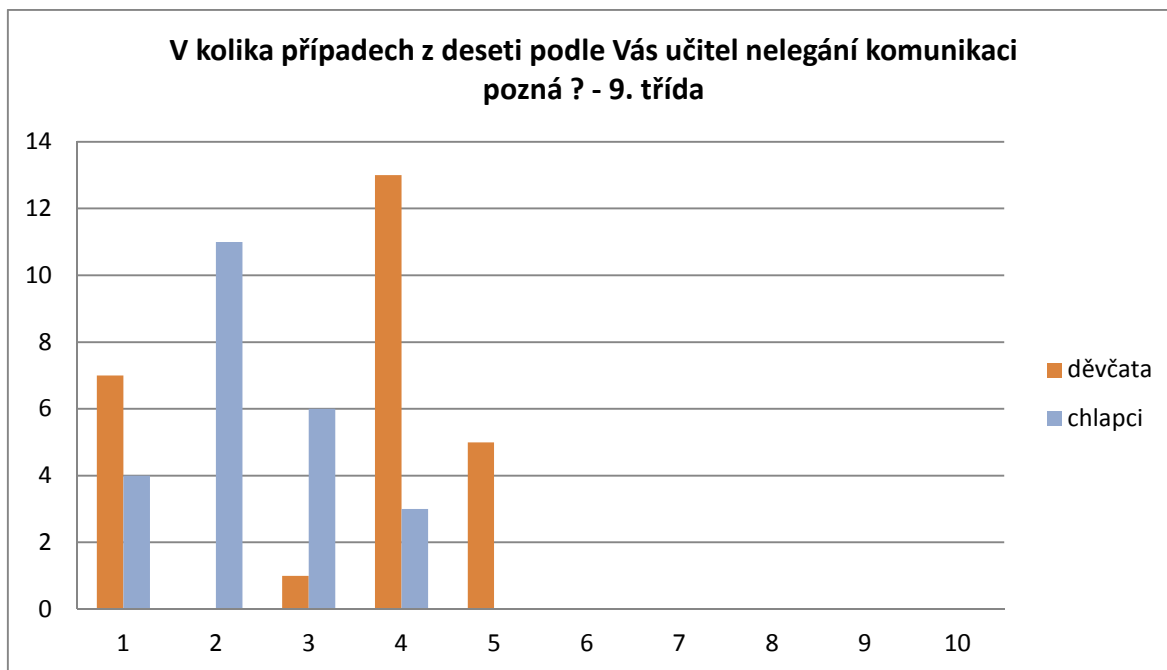
Otázka č. 7 – V kolika případech z deseti podle Vás učitel nelegální komunikaci pozná?

Tabulka č. 7: - V kolika případech z deseti podle Vás učitel nelegální komunikaci pozná?

POČET PŘÍPADŮ ODHALENÍ	DĚVČATA		CHLAPCI	
	suma	%	suma	%
1	8	12,3	11	24,4
2	3	4,6	15	33,3
3	6	9,2	9	20,0
4	21	32,3	7	15,6
5	20	30,8	3	6,7
6	3	4,6	0	0,0
7	4	6,2	0	0,0
8 - 10	0	0,0	0	0,0
CELKEM	65	100	45	100

Graf č. 7: – V kolika případech z deseti podle Vás učitel nelegální komunikaci pozná?

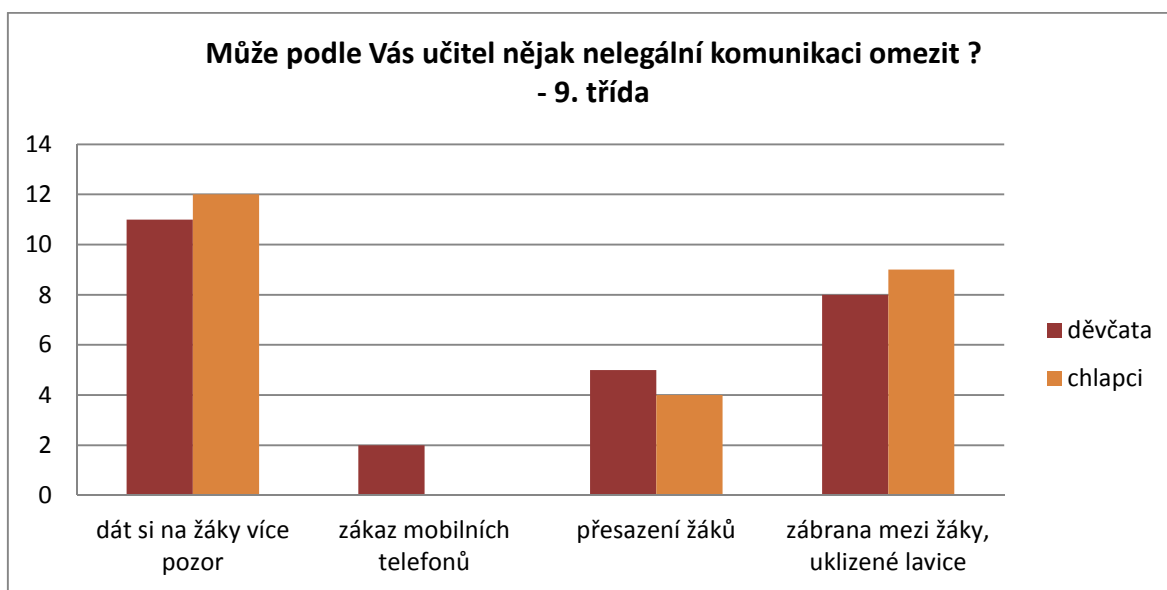
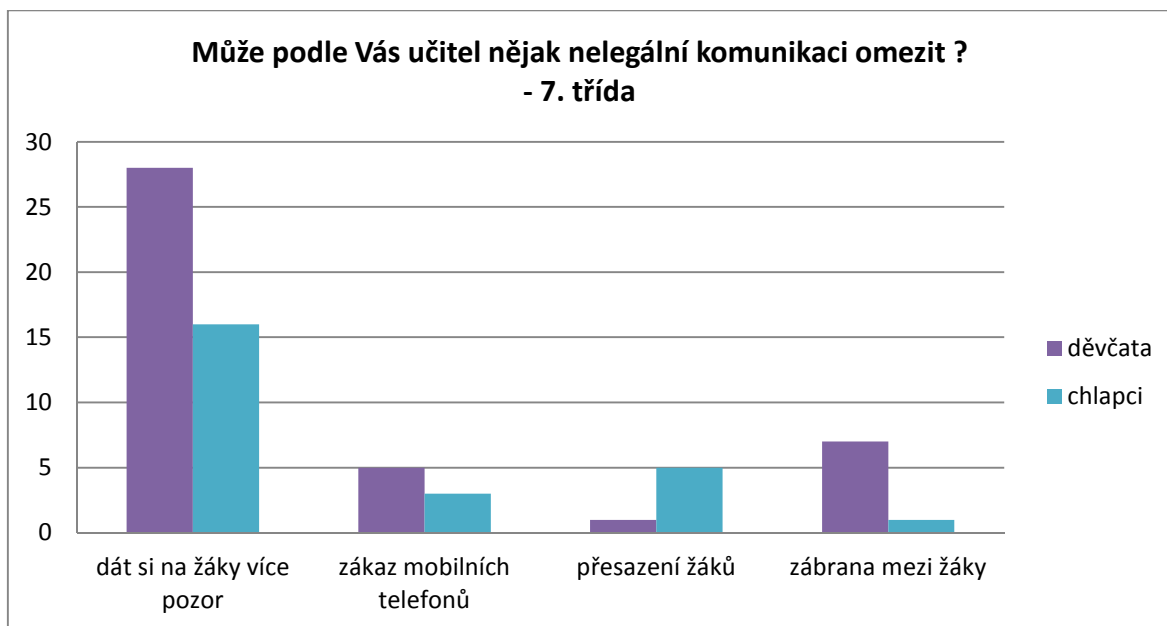

Na otázku č. 7 odpověděli respondenti velmi rozdílně. Zatímco dívky si byly jisté, že pedagog jejich podvádění pozná z deseti případů nejvíce ve čtyřech (32,3 %) a následně hned v pěti (30,8 %) u chlapců byl nejvyšší počet ve dvou případech (33,3 %) a dále následoval případ jeden (24,4 %). Myslíme si, že tento rozdíl by mohl být způsoben tím, že dívky jsou bojácnější při podvádění než chlapci.

Otázka č. 8 – Může podle Vás učitel nějak nelegální komunikaci omezit?

Tabulka č. 8: - Může podle Vás učitel nějak nelegální komunikaci omezit?

DRUH OMEZENÍ UČITELEM	DĚVČATA		CHLAPCI	
	suma	%	suma	%
Větší pozor na žáky	37	56,9	28	56,0
Zákaz mobilních telefonů	7	10,8	3	6,0
Přesazení žáků	6	9,2	9	18,0
Zábrana mezi žáky	15	23,1	10	20,0
CELKEM	65	100	50	100

Graf č. 8: - Může podle Vás učitel nějak nelegální komunikaci omezit?

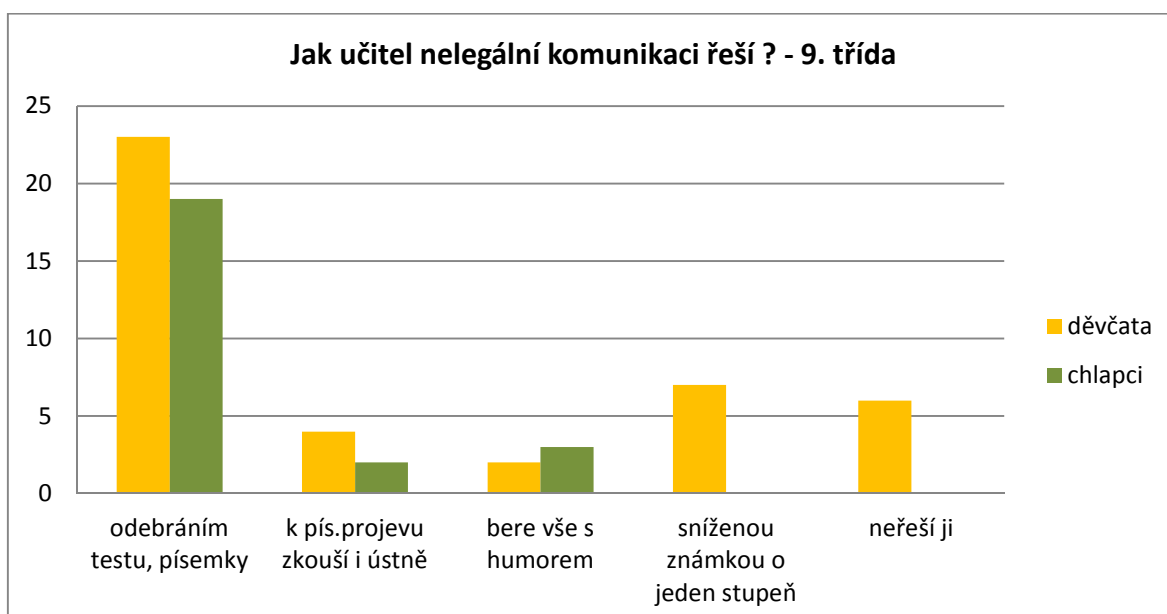
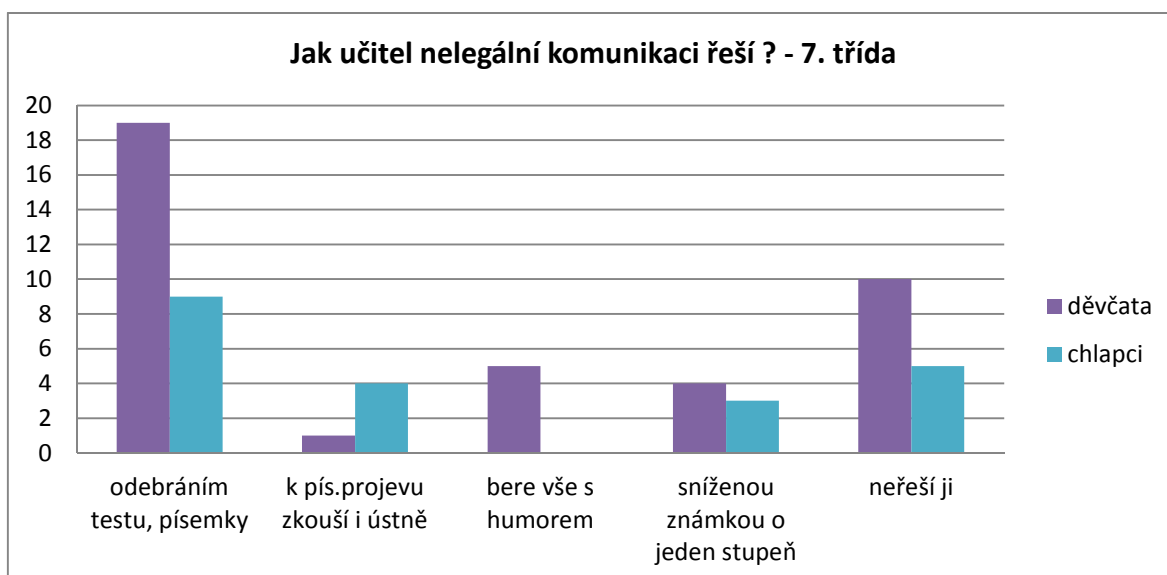
Z odpovědí na otázku č. 8 vyplývá následující: nejvíce 56,9 % děvčat a 56 % chlapců si myslí, že učitel omezí podvádění nejlépe tak, že více zaměří svoji pozornost na žáky. Myslíme si, že by si pedagogové z této odpovědi měli vzít příklad, protože právě tento poznatek, jako jeden z několika, jsme uvedli v kapitole 3.4 Postupy vedoucí k omezování nelegální komunikace (dle Marešovy Přehledové studie). Jako nejméně produktivní se u dívek jeví přesazení žáků (9,2 %) a u chlapců je nejméně zákaz mobilních telefonů (6 %).

Otázka č. 9 – Jak učitel nelegální komunikaci řeší?

Tabulka č. 9: - Jak učitel nelegální komunikaci řeší?

ŘEŠENÍ Z POZICE UČITELE	DĚVČATA		CHLAPCI	
	suma	%	suma	%
Odebráním testu, písemky	42	51,9	28	62,2
K písemnému projevu zkouší i ústně	5	6,2	6	13,3
Bere vše s humorem	7	8,6	3	6,7
Sníženou známkou o jeden stupeň	11	13,6	3	6,7
Neřeší ji	16	19,8	5	11,1
Celkem	81	100	45	100

Graf č. 9: - Jak učitel nelegální komunikaci řeší?

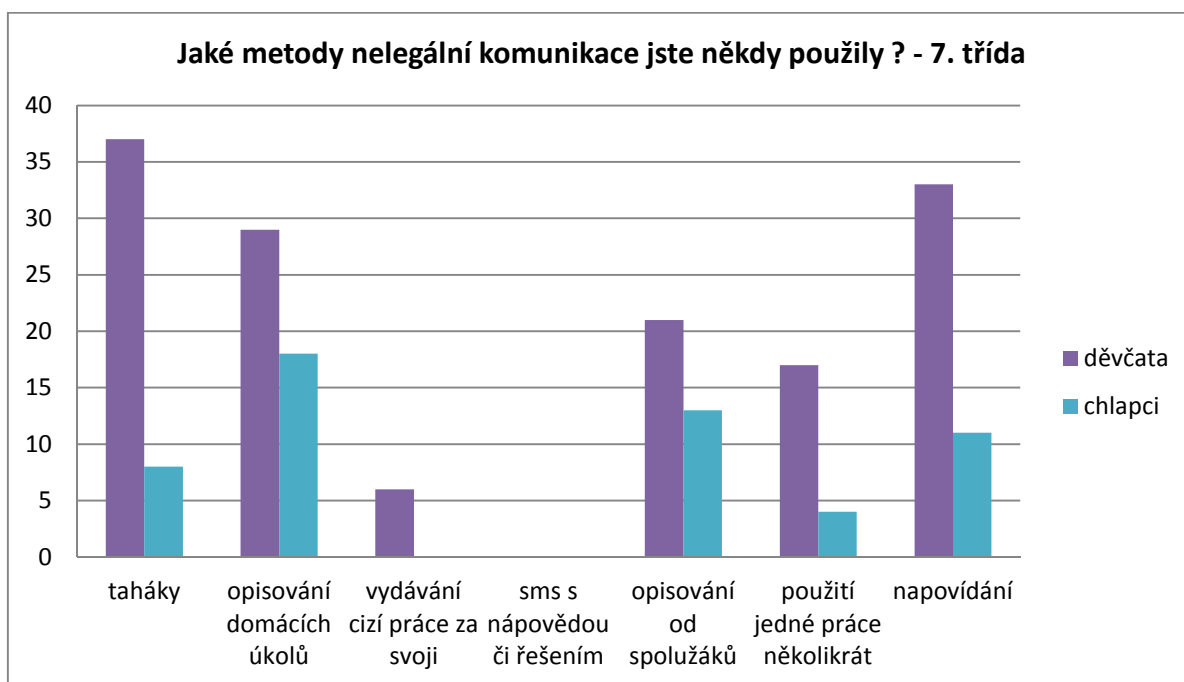
V porovnání mezi třídami i pohlavím nejvíce respondentů odpovědělo, že pedagogové jakékoli podvádění řeší odebráním aktuálního testu či písemného projevu. Nepatrně nás zarazila odpověď, kdy žáci u některých pedagogů zaznamenali, že nelegální komunikaci nijak neřeší, byť je to v rozporu s vyučovacími osnovami. Více si toho jevu všimla děvčata (51,9 %), chlapci si tohoto všimli pouze v 7. třídě (11,1 %).

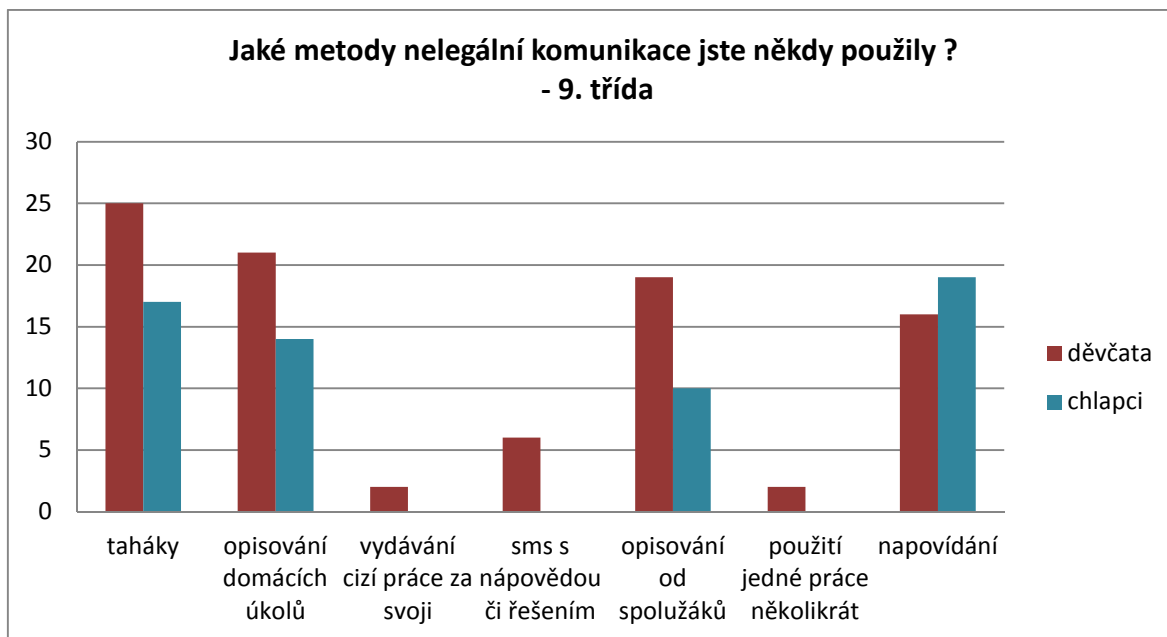
Otázka č. 10 – Jaké metody nelegální komunikace jste někdy použily?

Tabulka č. 10: Jaké metody nelegální komunikace jste někdy použily?

POUŽITÉ DRUHY NELEGÁLNÍ KOMUNIKACE	DĚVČATA		CHLAPCI	
	suma	%	suma	%
Taháky	62	26,5	25	21,9
Opisování domácích úkolů	50	21,4	32	28,1
Vydávání cizí práce za svoji	8	3,4	0	0,0
SMS s nápovědou či řešením	6	2,6	0	0,0
Opisování od spolužáků	40	17,1	23	20,2
Použití jedné práce několikrát	19	8,1	4	3,5
Napovídání	49	20,9	30	26,3
CELKEM	234	100	114	100

Graf č. 10: Jaké metody nelegální komunikace jste někdy použily?

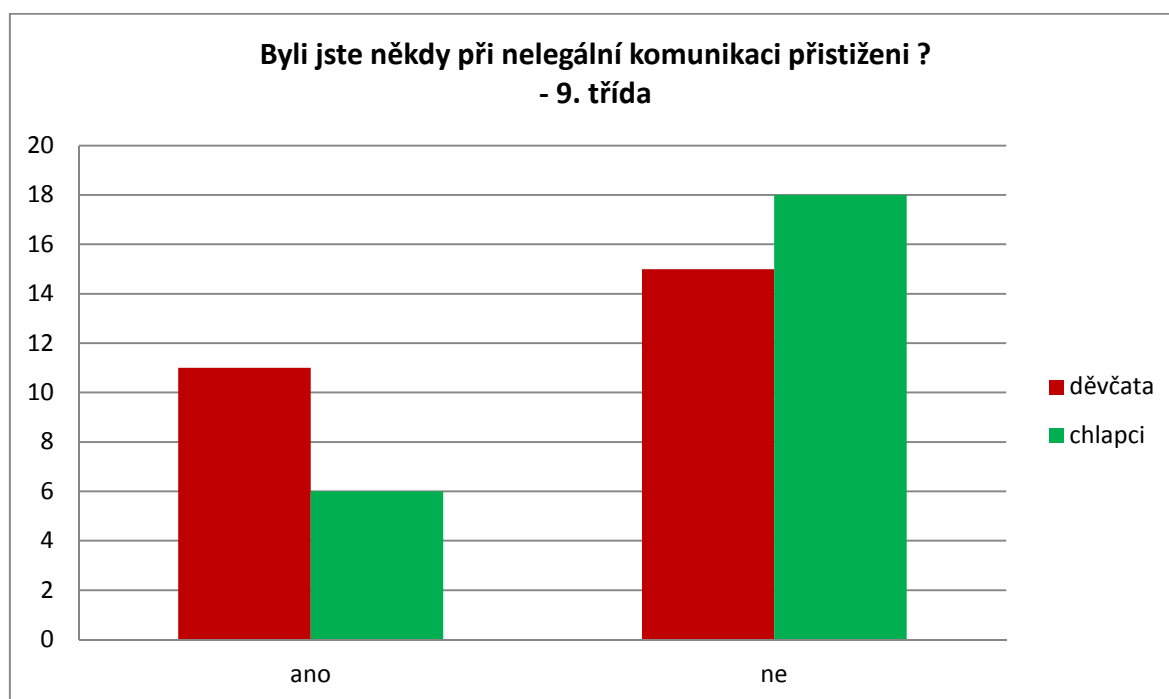
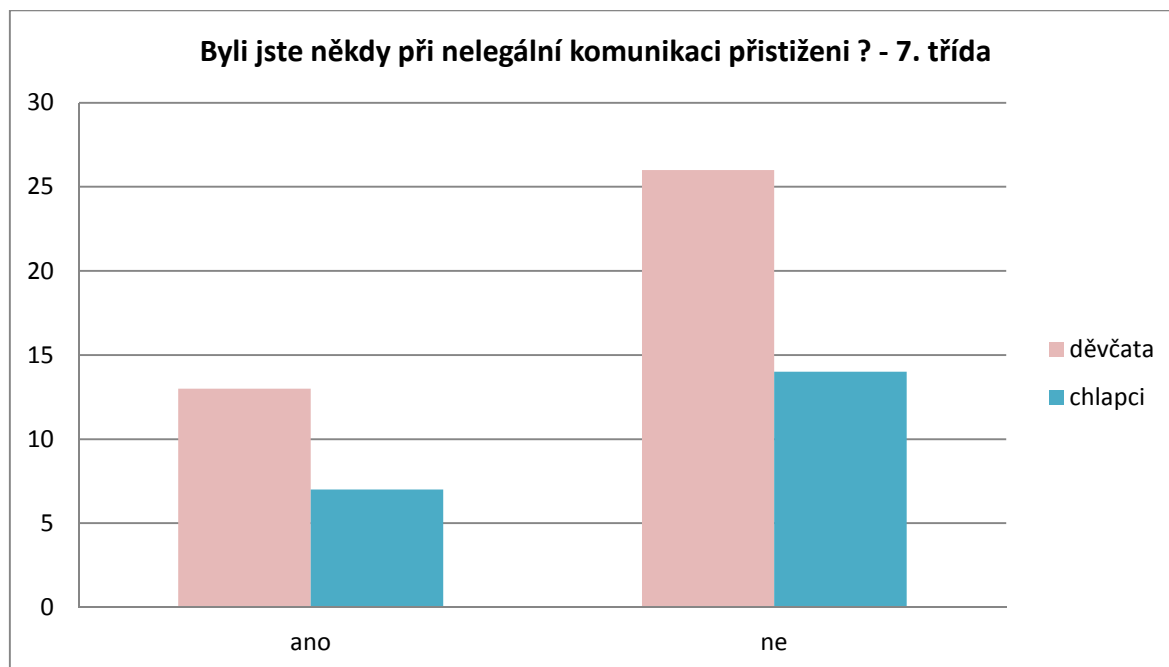
Při dotazu na použití nějakého druhu nelegální komunikace děvčata z 26,5 % odpověděla, že u nich jasně převládá používání taháků. Na druhé a třetí příčce se velmi těsně za sebou umístilo opisování domácích úkolů (21,4 %) a napovídání (20,9 %). U chlapců převládá při podvádění opisování domácích úkolů (28,1 %), na druhé příčce se umístilo napovídání (26,3 %) a taháky (21,9 %). U chlapců nás, vzhledem k jejich vřelejšímu vztahu k mobilním technologiím překvapilo, že ani jeden neuvedl při podvádění použití SMS.

Otázka č. 11 – Byli jste někdy při nelegální komunikaci přistiženi?

Tabulka č. 11: Byli jste někdy při nelegální komunikaci přistiženi?

PŘISTIŽENÍ PŘI NELEGÁLNÍ KOMUNIKACI	DĚVČATA		CHLAPCI	
	suma	%	suma	%
ANO	24	36,9	13	28,9
NE	41	63,1	32	71,1
CELKEM	65	100	45	100

Graf č. 11: Byli jste někdy při nelegální komunikaci přistiženi?

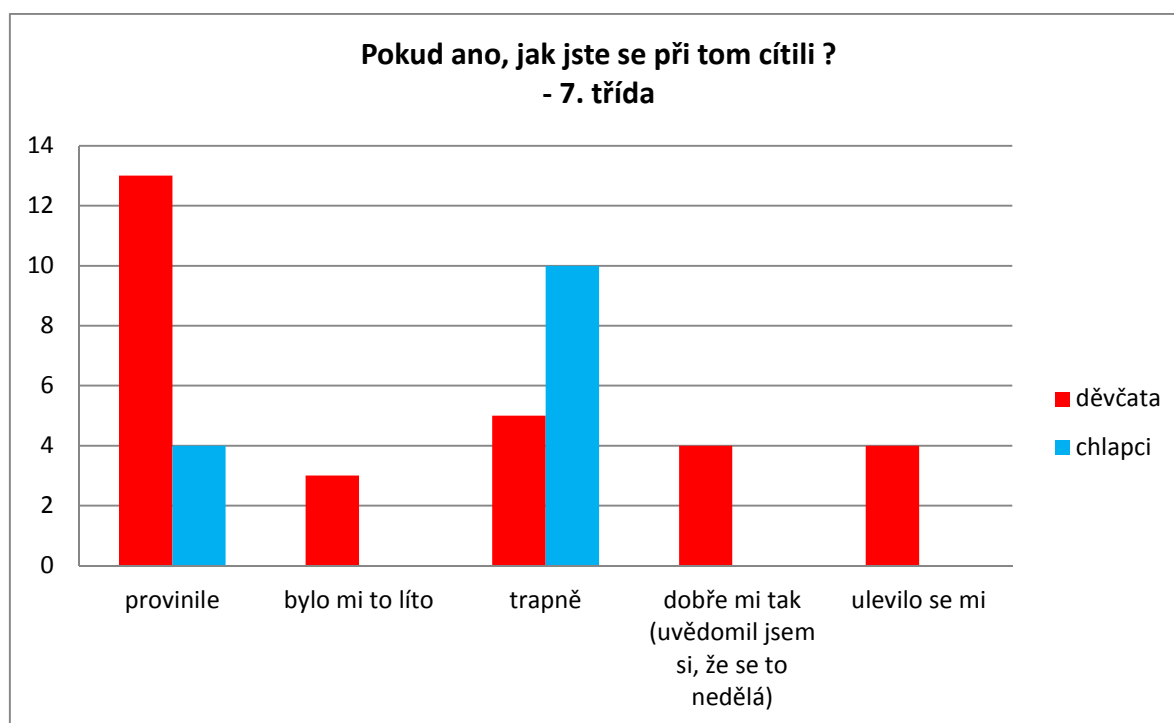
Z této otázky zcela jasně vyplývá, že 36,9 % dívek a 28,9 % chlapců bylo při nelegální komunikaci odhaleno. Ostatní respondenti buďto nepodváděli nebo se je pedagogovi odhalit nepovedlo.

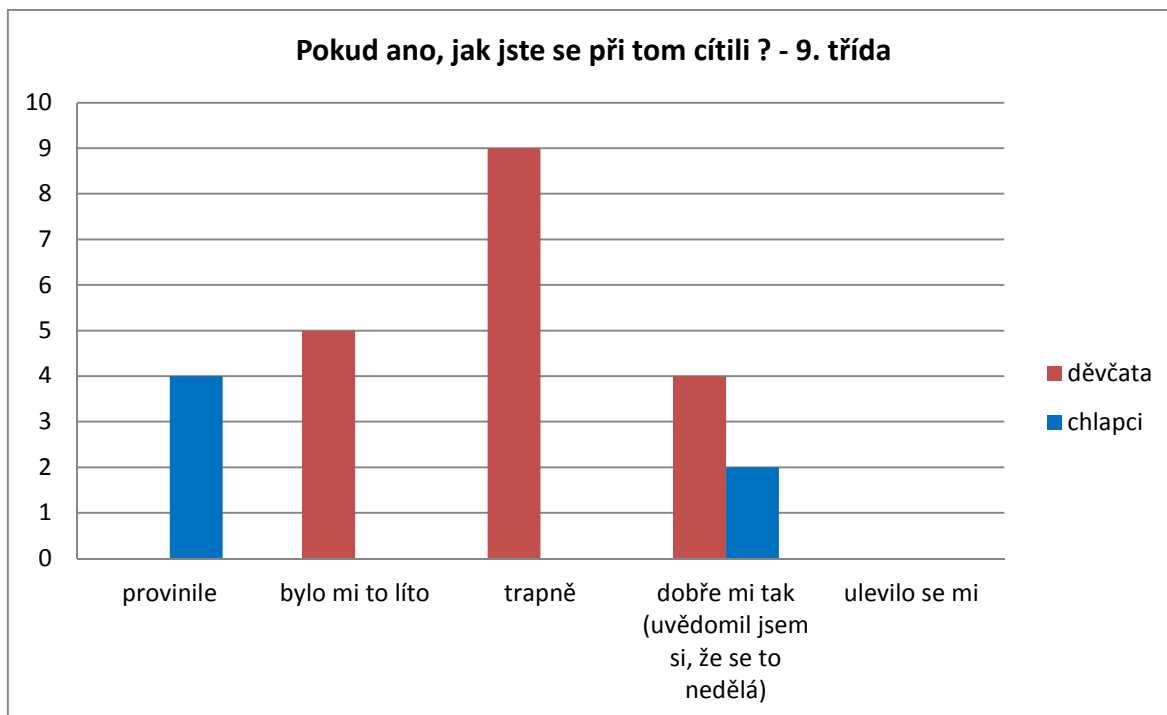
Otázka č. 12 – Pokud ano, jak jste se při tom cítili?

Tabulka č. 12: Pokud ano, jak jste se při tom cítili?

POCITY PŘI ODHALENÍ NELEGÁLNÍ KOMUNIKACE	DĚVČATA		CHLAPCI	
	suma	%	suma	%
Provinile	13	27,7	8	40,0
Bylo mi to líto	8	17,0	0	0,0
Trapně	14	29,8	10	50,0
Dobře mi tak (pocit uvědomění)	8	17,0	2	10,0
Ulevilo se mi	4	8,5	0	0,0
CELKEM	47	100	20	100

Graf č. 12: Pokud ano, jak jste se při tom cítili?

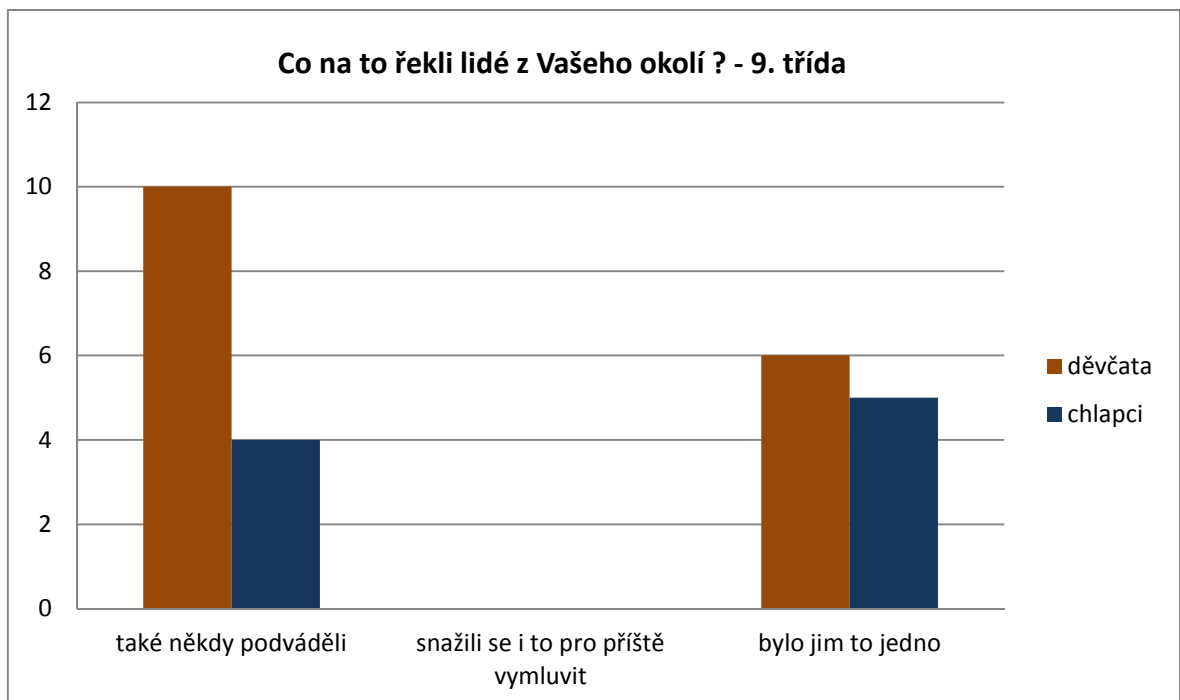
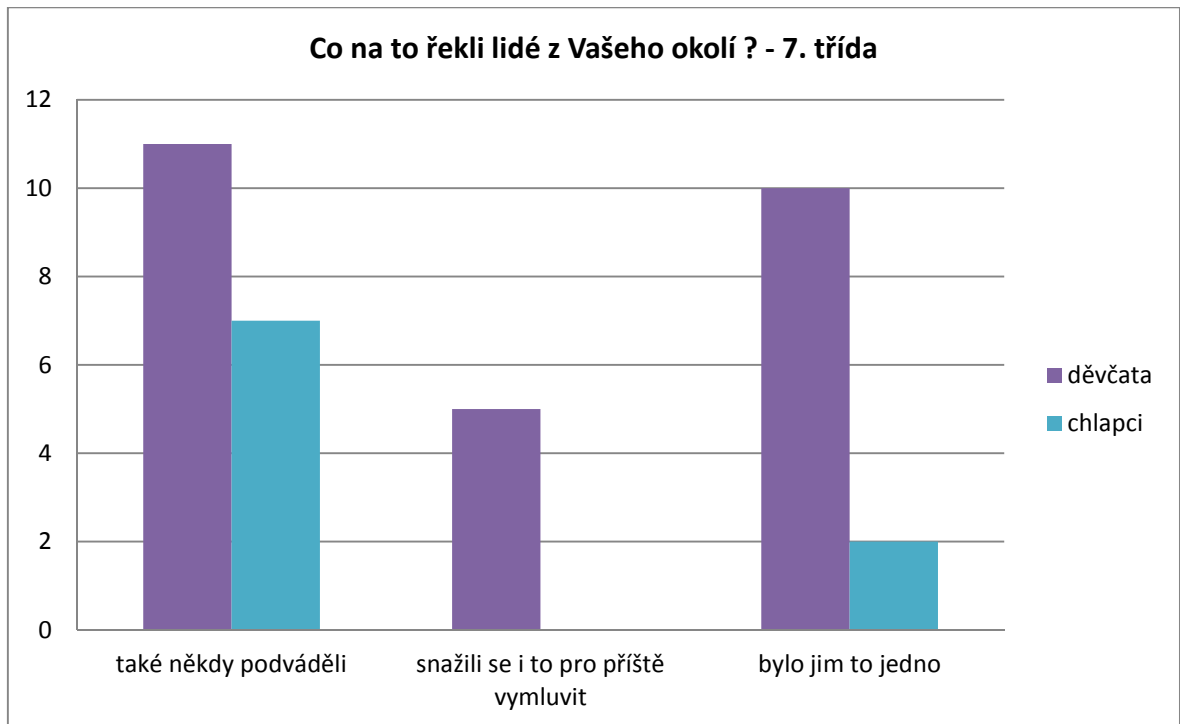
Při odhalení u používání nelegální komunikace bylo největší části respondentů hlavně trapně (dívky 29,8 %, chlapci 50 %) a hned za tímto byla provinilost v nečestném jednání (dívky 27,7 %, chlapci 40 %). Ve srovnání mezi třídami se dostavil pocit trapnosti pouze u chlapců 7. tříd, žáci 9. tříd tento pocit vůbec neoznačili. Naopak u pocitu provinění se proti předpisům měli převahu chlapci 9. tříd oproti chlapcům 7. tříd. Z dívek 9. tříd pocitem provinění netrpěla žádná, v 7. třídě však tento pocit zaškrtnlo nejvíce dívek, a to 13 z celkově 24 přistižených.

Otázka č. 13 – Co nato řekli lidé z Vašeho okolí?

Tabulka č. 13: Co nato řekli lidé z Vašeho okolí?

REAKCE LIDÍ Z OKOLÍ	DĚVČATA		CHLAPCI	
	suma	%	suma	%
Také někdy podváděli	21	50,0	11	61,1
Snažili se mi to pro příště vymluvit	5	11,9	0	0,0
Bylo jim to jedno	16	38,1	7	38,9
CELKEM	42	100	18	100

Graf č. 13: Co nato řekli lidé z Vašeho okolí?

Z tabulky a grafu č. 13 vyplývá, že lidé z okolí u 50 % dívek a 61,1 % chlapců také někdy podváděli. Pouze u dívek 7. tříd se jim podvádění pro příště snažilo jejich okolí vymluvit. Smutně musíme konstatovat, že z 38,1 % dívky a 38,9 % chlapci, odpověděli kladně na to, že jejich blízkým je úplně jedno, zda při prezentaci svých odpovědí podvádějí.

Zde to může ukazovat například na nezájem blízkých nejen na prospěch žáků, ale možná také o ne zcela žhavý zájem o žáka samotného.

6.2 Ověření hypotéz

Vedlejší hypotéza č. 1: **Starší žáci provádějí nelegální komunikaci (podvádějí) ve škole častěji.**

Hypotéza č. 1 předpokládala, že starší žáci budou ve škole častěji provádět nelegální komunikaci, neboli podvádění. Z výsledků, které vyplývají z otázky č. 11, zda byli žáci někdy při nelegální komunikaci přistiženi, podle grafu č. 11 vyplývá, že z dotazovaných respondentů bylo při nelegální činnosti odhaleno méně než 50 % respondentů. Pokud bychom vycházeli z přistižených žáků, tak se nám hypotézu nepodařilo potvrdit. Bohužel zde nemůžeme přesně říci, kolik respondentů zůstalo neodhaleno, tudíž je tato hypotéza neplatná.

Vedlejší hypotéza č. 2: **Nejpoužívanější metodou nelegální komunikace (podvádění) je tahák.**

Hypotéza č. 2 předpokládala, že nejpoužívanější metodou nelegální komunikace, neboli podvádění, je tahák. Z uvedených odpovědí všech respondentů vyplývá, že se hypotéza potvrdila, poněvadž větší polovina z dotázaných přiznalo jeho použití.

Vedlejší hypotéza č. 3: **Chlapci jsou při nelegální komunikaci (podvádějí) přistiženi častěji než děvčata.**

Hypotéza č. 3 předpokládala, že chlapci budou v provádění nelegální komunikace, neboli podvádění, častěji přistiženi než děvčata. Z uvedených odpovědí vyplývá, že jsou chlapci při nelegální komunikaci přistiženi v menší míře než děvčata. Tato hypotéza se nám tedy nepotvrdila.

Hlavní hypotéza: **Nelegální komunikace je stále aktuální.**

Předpokládali jsme, že nelegální komunikace je stále aktuální a živé téma, které se neustále vyvíjí. Z odpovědí respondentů jsme odhalili, že žáci si jsou vědomi toho, co se skrývá pod pojmem nelegální komunikace. Z dotazovaných ji použilo 36,9 % děvčat a 28,9 % chlapců. Naše hlavní hypotéza je platná, tedy nelegální komunikace je stále aktuální.

7 ZÁVĚR

Jak vyplynulo z teoretické části bakalářské práce, nelegální komunikace má mnoho druhů. Díky neustále se vyvíjejícím technologiím a také motivům, které vedou žáky k jejímu používání bude zajisté pořád aktuální. Naším hlavním úkolem bylo potvrdit, zda je nelegální komunikace stále aktuální. Díky odpovědím našich respondentů se tato hypotéza potvrdila a my můžeme říci, že o nelegální komunikaci zajisté nebude nikdo, kdo se jí chce účastnit, ochuzen. Dále jsme pomocí dotazníku dospěli k několika závěrům, kdy je například podle žáků stále atraktivní používání taháků. Do popředí se však dostávají i nové techniky, jako je používání mobilních telefonů a rozesílání si správných odpovědí například pomocí sms zpráv.

Přestože je náš výzkum proveden pouze v malém měřítku a nemůžeme jej zevšeobecnit na všechny žáky 7. a 9. tříd základních škol, mile nás překvapily zjištěné výsledky. Školní podvádění na druhém stupni základních škol není až tak kritické, jak jsme se díky odborné literatuře domnívali. Přesto však není nelegální komunikace těmto žákům neznámá.

Pro další výzkumy bychom doporučili větší zaměření se na prevenci podvádění a rozšíření výzkumu na více základních škol. Mohl by se tak rozvířít veřejný dialog o nelegální komunikaci. Mnohým se totiž tato nekalá problematika jako problém nejeví. Díky tomuto by ho naopak někteří mohli považovat za zcela nevinný až běžný a to by pro další generace žáků nemuselo být dobrým příkladem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ADLER, Alfred. *Psychologie dětí: Děti s výchovnými problémy*. 1.vyd.v čes.jaz. Praha: Práh, 1994, 155 s. Individuální psychologie. ISBN 80-85809-22-2.

BENDL, Stanislav. *Kázeňské problémy ve škole*. Aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Triton, 2011, 260 s. ISBN 978-80-7387-436-0.

CANGELOSI, James S. *Strategie řízení třídy: Jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce*. 1.vyd. Praha: Portál, 1994, 289 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-014-6.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.

GAVORA, Peter. *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido, 2005, 165 s. ISBN 80-7315-104-9.

HEIDBRINK, Horst. *Psychologie morálního vývoje*. Vyd. 1. Překlad Ondřej Müller. Praha: Portál, 1997, 175 s. ISBN 807178154-1.

HRADEČNÁ, Marie. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha: Karolinum, vydavatelství Univerzity Karlovy, 1998, 89 s. ISBN 807184015-7.

KOHOUTEK, Rudolf. *Úvod do psychologie: psychologie osobnosti a zdraví žáka*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 167 s. ISBN 80-210-4077-7.

KOHOUTEK, Rudolf. *Základy užité psychologie*. Brno: CERM akademické nakladatelství, 2002, 544 s. ISBN 802142203-3.

KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 104 s. ISBN 80-210-3123-9.

MAREŠ, Jiří a Jaro KŘIVOHLAVÝ. *Komunikace ve škole*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1995, 210 s., [12] s. obr. příl. ISBN 802101070-3.

MOJŽÍŠEK, Lubomír. *Základy pedagogické diagnostiky*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, 206 s. Pedagogická teorie a praxe, ISBN neuvedeno.

MÜHLPACHR, Pavel. *Sociální patologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001, 104 s. ISBN 80-210-2511-5.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, 620 s. ISBN 978-80-200-1680-5.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 203 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.

PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002, 481 s. ISBN 80-7178-631-4.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998, 328 s. ISBN 80-7178-252-1.

VACEK, Pavel. *Morální vývoj v psychologických a pedagogických souvislostech*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2000, 121 s. ISBN 80-7041-148-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, 319 s. ISBN 978-80-7367-387-1.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 175 s. ISBN 80-244-0629-2.

INTERNETOVÉ ZDROJE

<http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1738> [citováno 23. 2. 2015]

<http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=5144> [citováno 24. 2. 2015]

<http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/index.php/autori/zoznam.php>

SEZNAM ZKRATEK

SMS	Short Message Service, tj. krátké textové zprávy
MMS	Multimedia Messaging Service, tj. multimediální zprávy
hands-free	zařízení umožňující používat mobilní telefon takovým způsobem, aby měla osoba volné ruce a mohla se tak věnovat jiným činnostem

SEZNAM GRAFŮ

- Graf č. 1: Pohlaví respondentů.
- Graf č. 2: Do které třídy chodíš.
- Graf č. 3: Kolik Ti je let.
- Graf č. 4: Tvoje bydliště.
- Graf č. 5: Co se podle Vás skrývá pod pojmem „Nelegální komunikace ve škole“?
- Graf č. 6: Co Vás v minulosti vedlo k nelegální komunikaci?
- Graf č. 7: V kolika případech z deseti podle Vás učitel nelegální komunikaci pozná?
- Graf č. 8: Může podle Vás učitel nějak nelegální komunikaci omezit?
- Graf č. 9: Jak učitel nelegální komunikaci řeší?
- Graf č. 10: Jaké metody nelegální komunikace jste někdy použily?
- Graf č. 11: Byli jste někdy při nelegální komunikaci přistiženi?
- Graf č. 12: Pokud ano, jak jste se při tom cítili?
- Graf č. 13: Co nato řekli lidé z Vašeho okolí?

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Pohlaví respondentů.

Tabulka č. 2: Do které třídy chodíš.

Tabulka č. 3: Kolik Ti je let.

Tabulka č. 4: Tvoje bydliště.

Tabulka č. 5: Co se podle Vás skrývá pod pojmem „Nelegální komunikace ve škole“?

Tabulka č. 6: Co Vás v minulosti vedlo k nelegální komunikaci?

Tabulka č. 7: V kolika případech z deseti podle Vás učitel nelegální komunikaci pozná?

Tabulka č. 8: Může podle Vás učitel nějak nelegální komunikaci omezit?

Tabulka č. 9: Jak učitel nelegální komunikaci řeší?

Tabulka č. 10: Jaké metody nelegální komunikace jste někdy použily?

Tabulka č. 11: Byli jste někdy při nelegální komunikaci přistiženi?

Tabulka č. 12: Pokud ano, jak jste se při tom cítili?

Tabulka č. 13: Co nato řekli lidé z Vašeho okolí?

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1. Dotazník pro žáky druhého stupně základní školy.

PŘÍLOHA Č.1: DOTAZNÍK PRO ŽÁKY DRUHÉHO STUPNĚ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Vážené žákyně, Vážení žáci,

jmenuji se Eva Hofírková a jsem studentkou University Tomáše Bati ve Zlíně. Mým oborem je Sociální pedagogika a tímto dotazníkem bych ráda do svojí bakalářské práce zmapovala nelegální komunikaci na základní škole. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku, jehož vyplnění Vám zabere maximálně 15 minut. Prosím, odpovídejte zcela upřímně, dotazník je anonymní a nemusíte se bát, že někdo zjistí Vaše odpovědi. Pokud na některou otázku nebudete znát odpověď, tak ji přeskočte.

Předem Vám děkuji za Váš čas a upřímnost.

1. Označ správnou odpověď:

děvče chlapec

2. Do které třídy chodíš:

7. třída 9. třída

3. Kolik Ti je let:

.....

4. Tvoje bydliště:

město (městská část) městys vesnice

5. Co se podle Vás skrývá pod pojmem „Nelegální komunikace ve škole“?

- taháky sms s náповědou či řešením
opisování domácích úkolů opisování od spolužáků napovídání
vydávání cizí práce za svoji použití jedné práce několikrát

6. Co Vás v minulosti vedlo k nelegální komunikaci?

- nedostatečná připravenost obava ze špatné známky obava z reakce rodičů
nuda ve škole nepochopení látky
obava, že neobstojíte před spolužáky snaha pomoci spolužákům

7. V kolika případech z deseti podle Vás učitel nelegální komunikaci pozná?

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

8. Může podle Vás učitel nějak nelegální komunikaci omezit (doplň)?

.....

9. Jak učitel nelegální komunikaci řeší?

- Odebráním testu, písanky Sníženou známkou o jeden stupeň
K písemnému projevu zkouší i ústně Neřeší ji
Bere vše s humorem

10. Jaké metody nelegální komunikace jste někdy použily?

- taháky sms s náповědou či řešením napovídání
opisování domácích úkolů opisování od spolužáků
vydávání cizí práce za svoji použití jedné práce několikrát

11. Byli jste někdy při nelegální komunikaci přistiženi?

ano ne

12. Pokud ano, jak jste se při tom cítili?

provinile trapně ulevilo se mi
bylo mi to líto dobře mi tak (uvědomil jsem, že se to nedělá)

13. Co na to řekli lidé z Vašeho okolí?

také někdy podváděli
snažili se mi to pro příště vymluvit
bylo jim to jedno